

Türkiye Cumhuriyeti
Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Giresun University Institute of Social Sciences

Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi

The Black Sea Journal of Social Sciences

Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi yılda iki kez yayınlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

The Black Sea Journal of Social Sciences is a peer reviewed international journal published biannually.

Güz/Autumn 2010

Yıl /Year:2 Sayı/Number:3

Sahibi /Owner

Prof. Dr. Metin AKAR

Editör /Editor

Prof. Dr. Metin AKAR

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Aygün ATTAR

Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR

Doç. Dr. Mustafa CİN

Yrd. Doç. Dr. Ali Ata YIĞIT

Yrd. Doç. Dr. Yalçın SARIKAYA

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Burcu BOSTANOĞLU

Prof. Dr. Fatih TAYFUR

Prof. Dr. Feridun EMECEN

Prof. Dr. Goran SVENSSON

Prof. Dr. Gökhan ÇAPOĞLU

Prof. Dr. Hayati DOĞANAY

Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI

Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK

Prof. Dr. Muhsin MACİT

Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU

Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

Yazı İşleri Müdürü / Editorial Manager

Öğr. Gör. Dr. Hatem TÜRK

Sekreter / Secreter

Arş. Gör. Mehmet ALVER

Yazışma Adresi / Corrospondence Address

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Güre Yerleşkesi 28200 / Giresun

Tel: 04542155239

e-mail: sosbil@giresun.edu.tr, sosdergi@gmail.com

Basım Tarihi / Printing History : 2010

Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi
The Black Sea Journal of Social Sciences

Üçüncü Sayının Hakemleri
Referees for the First Issue

Prof. Dr. Ali Ahmet DOĞAN	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Metin AKAR	Giresun Üniversitesi
Prof. Dr. Lütfi ÖZAV	Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. Yakup KARASOY	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR	Giresun Üniversitesi
Doç. Dr. Bünyamin Kocaoğlu	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bilal ÇOBAN	Fırat Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Beyhan KESİK	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ersin GÜLSOY	Atatürk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hakan ÖZDEMİR	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nazım ELMAS	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Dursun ŞAHİN	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nazım KURUCA	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ülkü Kara DÜZGÜN	Giresun Üniversitesi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Doç. Dr. Serkan DOĞANAY	
Çakırgöl ve Camiboğazı Çevresinde Doğal Ortam-İnsan Etkileşimi.....	1
Nature-Human Interaction around Çakırgöl and Camiboğazı	
Dr. Can EKİZ	
Hangi Küreselleşme?	18
Which Globalization?	
Doç. Dr. Bibziya K. KALŞABAYEVA	
Orta Asya Kazak Diasporasının Vatana Dönüşü	
ve Uyum Meseleleri.....	26
Middle Asia Kazakh Diaspora's Return To Hometown and Adaption Issues	
Yrd. Doç. Dr. Beytullah DÖNMEZ	
Yrd. Doç. Dr. Halil ÇOLAK	
Öğr. Gör. Dr. Kürşad Han DÖNMEZ	
Giresun İlinde Lise Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Alışkanlıklarının	
Araştırılması.....	35
Researching Smoking, Alcohol and Drug Additions at High School Students İn Giresun	
Öğr. Gör. Dr. Hatem TÜRK	
Sürelî Yayınların Yeniden Gündeme Gelmesi ve Aksu Dergisi.....	43
The Coming up of Periodicals and Magazine Aksu	
Yazım Kuralları.....	60

Çakırgöl ve Camiboğazı Çevresinde Doğal Ortam-İnsan Etkileşimi

Serkan DOĞANAY (*)

Özet

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde bulunan Kalkanlı Dağları, doğal ortam-insan etkileşiminin yaşandığı alanlara tipik bir örnek oluşturur. Nitekim sahanın doğal çevre özellikleri, geçmişten günümüze yaylacılık faaliyeti sahası olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır.

Doğu Karadeniz Bölümü'nde ulaşımın gelişmesi ve refah düzeyinin yükselmesi, Çakırgöl ve Camiboğazı çevresinde de doğal ortam ve insan etkileşimi arasındaki dengeyi giderek bozulmasına neden olmuştur. Özellikle coğrafi çevreyle uyumsuz, plansız ve denetimsiz yapılaşma, hayvancılık ekonomisinin eski önemini yitirmesi ve her geçen gün artan turizm baskısı en önemli sorunlar olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda, coğrafi çevre özellikleri dikkate alınarak uygulanacak bir planlama ile yerel nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması ve çevresel bozulmaların da azaltılması temel amaç olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çakırgöl, Yayla, Turizm, Çevre, Ekoloji, Ekosistem.

Nature-Human Interaction around Çakırgöl and Camiboğazı

Abstract

Kalkanlı Mountains, located within Eastern Black Sea Section of Black Sea Region, exhibits a typical examples to areas in which nature-human interaction occurs. Natural characteristics of the region created a ground for it to be utilized as a high plateau.

The improvement in transportation and the increase in income level within Eastern Black Sea Section, around Çakırgöl and Camiboğazı have caused destruction in the balance between nature and human interaction. The most notable of the problems are irrelevant, unplanned and uninspected buildings with geographical environment, decrease in animal husbandry and ever-increasing tourism pressure. With this regard, the main aim is to meet the needs of local people through a planning considering the features of geographical environment and to minimize environmental destruction.

Key Words: Çakırgöl, High Plateau, Tourism, Environment, Ecology, Ecosystem.

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
(e-posta: sdoganay@atauni.edu.tr)

Giriş

Litosfer, atmosfer ve hidrosferin oluşturduğu biyosfer (ekosfer), canlı yaşamı için gerekli olan bütün unsurları barındıran, büyük bir doğal sistemler bütünüdür. Bu sistem içerisinde zaman zaman meydana gelen yanardağ püskürmeleri, heyelanlar, deniz seviyesi değişimleri, orman yangınları gibi doğal olaylar, coğrafi yeryüzünde belirli bozulmaları da beraberinde getirmiştir. Böyle olmakla birlikte, yine biyosferin doğal süreçleri tarafından, bozulan sistemler ya eski haline getirilmekte ya da eskisinin yerine yeni bir düzenin ortaya konulması suretiyle denge sağlanmaktadır (Güçlü, 2008: 65). Ancak insanoğlunun varlığı, ateşin bulunması, yazının icadı, tarım kültürünün başlaması ve yerleşik hayata geçiş, coğrafi keşifler ve sömürgecilik, büyük sanayi devrimi, hızlı nüfus artışı ve şehirleşme gibi önemli gelişmeler, doğal dengenin büyük ölçüde bozulmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum doğal sistemlerin kendilerini yenileme gücünü işlemez hale getirdiği için ekolojik sorunların da çözülmesini oldukça zorlaştırmıştır.

Hızlı artan nüfusun barınma, beslenme ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması noktasında, doğal ortam üzerinde yoğun bir baskı oluşturulmuş ve aşırı yararlanmaya bağlı olarak koruma-kullanma dengesi bozulmuştur. Tüm bu gelişmeler, çeşitli ekolojik sorunların küresel boyutlara ulaşmasına neden olduğu gibi, ortak çözüm arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Günümüz dünyasının karşı karşıya bulunduğu başlıca ekolojik sorunları nüfus artışı ve mekân sorunu, hızlandırılmış erozyon, ormanların tahrip edilmesi, canlı türlerinin yok olması, sulak alanların kurutulması, çevre kirlenmesi, çölleşme, çoraklaşma ve kuraklık, ozon tabakasının incilmesi, küresel ısınma ve iklim değişiklikleri oluşturur. Hızlı nüfus artışı, sanayileşme ve şehirleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan ekolojik sorunların boyutları her geçen gün daha da artmaktadır. Nitekim sağlıklı yaşam alanları daralmakta ve açlık, yoksulluk, sağlık sorunları, savaşlar, terör hareketleri, doğal afetler gibi sorunların da dünyanın birçok bölgesinde artış gösterdiği gözlenmektedir.

Coğrafi konumu nedeniyle Türkiye, geçmişten günümüze önemli bir kültür bölgesi olarak dikkati çekmiştir. Bu nedenle ülkemiz, doğal çevre-insan etkileşimine tipik örneklerden birini teşkil eder. Hızlı artan nüfusun temel ihtiyaçlarının karşılanması için, doğal ortamdaki gittikçe daha yoğun bir şekilde yararlanılmaktadır. Ancak söz konusu yararlanma neticesinde çoğunlukla doğanın taşıma kapasitesinin aşılması, doğal ortam bozulmalarını da beraberinde getirmiştir. Koruma-kullanma dengesinin bozulması insanların ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerini de olumsuz etkileyerek yaşam kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Ortaya çıkan çevresel sorunların çözümü ve sürdürülebilir bir kalkınma bağlamında bireysel, toplumsal, uluslar arası duyarlılığa ve iş birliğine ihtiyaç olduğu açıkça görülmektedir.

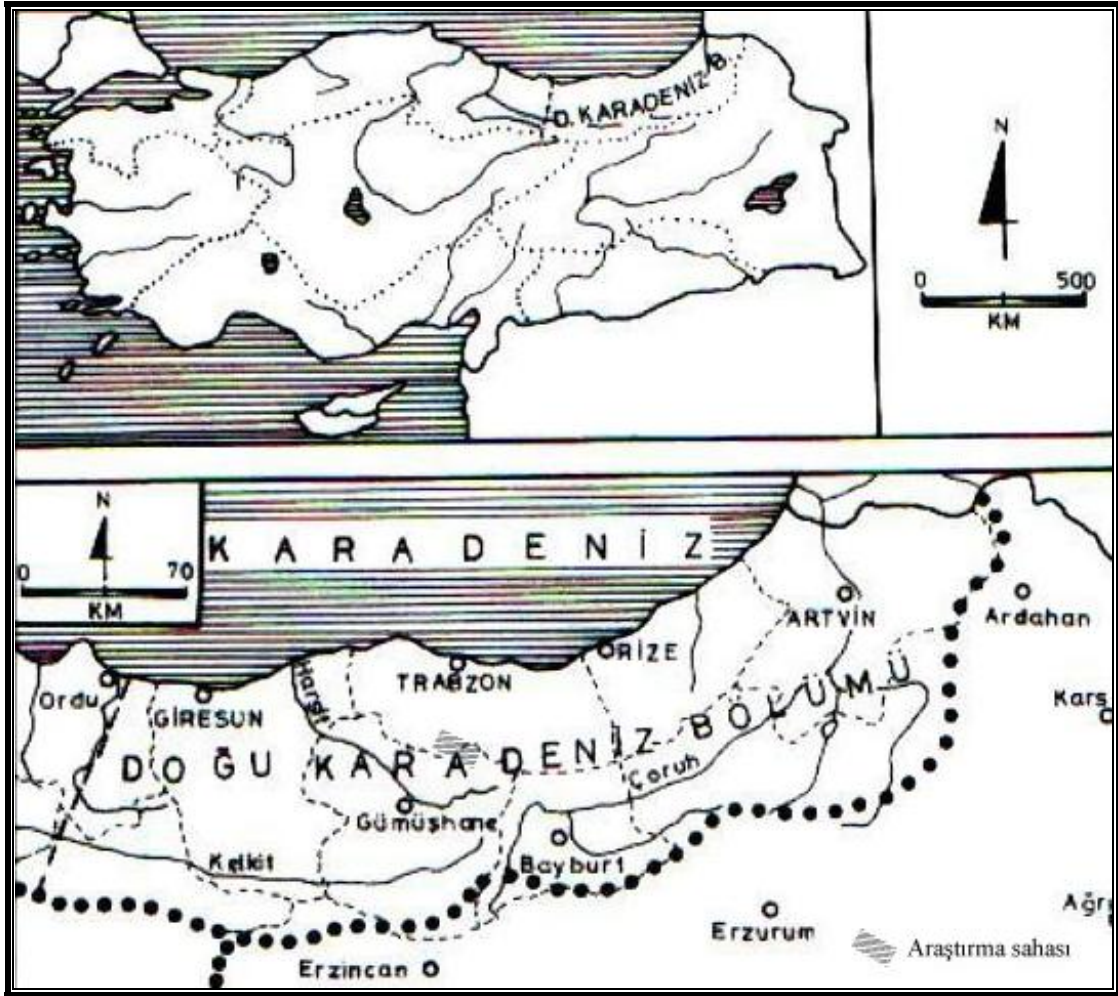
Hassas ekosistemler olan dağlar, dünyanın karasal kısmının % 24'ünü oluşturmakta ve dünya nüfusunun da % 10'u dağlık bölgelerde yaşadığı tahmin edilmektedir (Somuncu, 2003: 65-66). Ekonomik ve ekolojik potansiyeller, dağlara yönelen ve giderek artan bu ilginin temel nedeni olarak belirtilebilir. Çünkü dağlık alanlar atmosfer sirkülasyonu, su ve besin döngüsü, maden, tarım, orman, enerji, turizm ve biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli işlevlere sahiptir (Gönençgil, 2003: 55-57).

Türkiye'de doğal ortam-insan etkileşimine örnek verilebilecek alanlardan birisini de Doğu Karadeniz Kıyı Dağları oluşturur. Bu dağların orta bölümünü oluşturan Kalkanlı (Zigana) Dağları'nın üst kesimlerindeki düzlük alanlar, eskiden beri, yaylacılık faaliyet sahası olarak kullanılmaktadır. Özellikle büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği en önemli ekonomik uğraşı durumundadır. Ancak ülkemizde yaşanmakta olan sosyo-ekonomik değişim süreci, yaylacılığı da yakından etkilemiştir. Nitekim günümüzde yaylacılığın fonksiyonel özelliği değişerek, eğlence ve dinlenceye yönelik rekreatif etkinliklerin bazı yaylalarda önem kazandığı gözlenmektedir. Özellikle hafta sonlarında yoğunlaşan piknik yapma ve kampçılık, başlıca aktiviteler olarak dikkati çekmektedir. Kuşkusuz bu değişim sürecinin yöre hayvancılığını da olumsuz yönde etkilediği açıkça görülmektedir. Aynı zamanda saha, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, 2005 yılında Çakırgöl Kış Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir. Kış turizminin geliştirilmesi durumunda saha hem yaz ve hem de kış turizmi olanaklarına kavuşmuş olacaktır. Buna karşın yararlanma yoğunluğunun artması sonucunda ortaya çıkacak doğal çevre sorunları, hayvancılık uğraşısının gerilemesi, yerel nüfusun sosyal ve kültürel yapısına olası etkileri gibi konuların dikkate alınmıyor olması düşündürücüdür.

Günümüzde denetimsiz dağ turizmi, pek çok dağlık alanın doğal ve kültürel değerlerinin bozulmasına neden olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Dağlık alanların yönetiminde turistlerin istekleri, yerel halkın ihtiyaçları ve doğal/kültürel kaynakların korunması arasında özenli bir denge sağlanmalıdır. Belirtilen yaklaşım doğrultusunda bu araştırmanın amacını, Çakırgöl ve Camiboğazı yaylası çevresinin doğal ortam özellikleri ile insan etkileşimini sürdürülebilirlik açısından incelenmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle sahanın konumu ve doğal çevre özellikleri ana hatlarıyla ele alınmıştır. Daha sonra alanın doğal ortam özelliklerine bağlı olarak gelişen faaliyetler incelenmeye çalışılmış ve doğal ortam-insan etkileşimi doğal/kültürel çevre özellikleri ile yerel nüfus ve yerel ekonomi açısından tartışılarak sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Konum Özellikleri

İnceleme alanı, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde, Trabzon ve Gümüşhane illerinin yönetim sınırları içerisinde yer alır(Harita 1). Araştırma sahası genel olarak Değirmendere'nin bir kolu olan Altındere'nin (Meryemana) su toplama havzasında yer alır.

Harita 1. Konum haritası.

Trabzon kentinin güney kesiminde bulunan araştırma sahası, Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nın orta bölümünü oluşturan Kalkanlı Dağları'nda (Eski adı Zigana Dağları) yer alır. Yaklaşık olarak 2200-3000 m yükselti kuşağında bulunan sahanın Trabzon'a uzaklığı 65 km, Sumela Manastırı'na 13 km ve Gümüşhane'ye ise 35 km kadardır. Sumela Manastırı'na kadar asfalt kaplama olan yol, buradan itibaren stabilize'dir (Fotoğraf 1). Bölgenin dağlık, engebeli ve eğimli arazi yapısı yanında yağış değerlerinin yüksek olması karayolunun sık sık bozulmasına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak manastırdan sonraki karayolunun iyileştirilmesi için çalışmalar da devam etmektedir. Ancak bu çalışmanın, yeni bir güzergâh şeklinde, Altındere Vadisi Milli Parkı sınırları içerisinde sürdürülmesi özellikle doğal ortama yapacağı olası zararlar açısından endişe vericidir. Ulaşımın daha kolay olmasına bağlı olarak, dağlık alandan hem yaylacılık ve hem de turistik amaçlarla, büyük ölçüde Trabzon'dan gelen nüfusun yararlandığı gözlenmiştir. Cami Boğazı vasıtasıyla Gümüşhane'ye ulaşan karayolu ise, standartlarının düşük olması nedeniyle, pek tercih edilmemektedir.

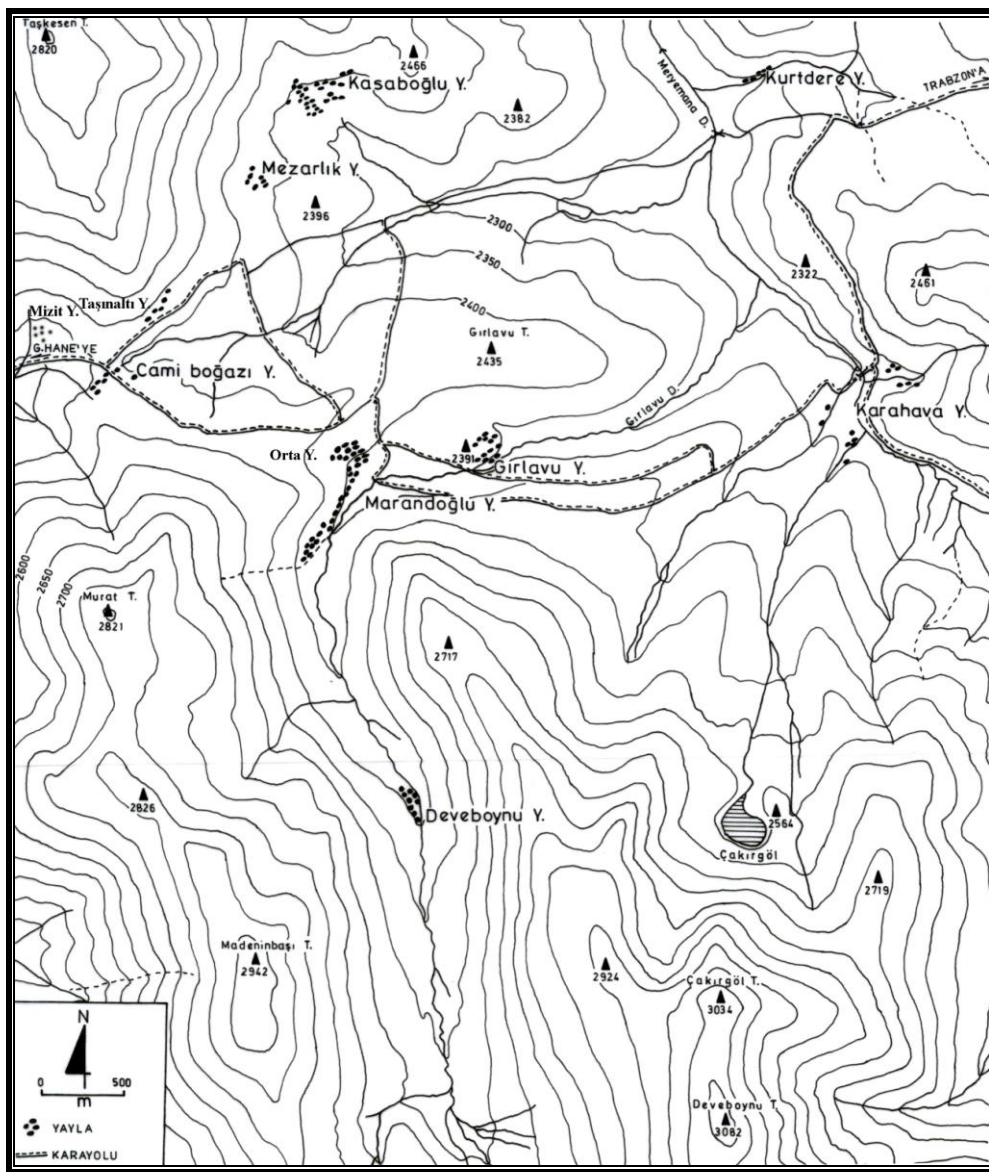
Fotoğraf 1. Cami Boğazı yaylasına ulaşan karayolundan bir görünüm.

Doğal Çevre Özellikleri

Dağlık bölgelerin karakterini ve potansiyel değerini yükselti, eğim, anakaya, iklim, toprak, bitki örtüsü ve insan etkisi gibi coğrafi faktörler tayin eder. Doğu Karadeniz sıradağlarında ilk göze çarpan özellik yükselti faktörüdür. Bu dağlar hemen hiçbir değişikliğe uğramadan ve çok kısa bir mesafeden sonra 3000 metreyi geçecek kadar yükselirler (Tunçdilek, 1985: 157). Kıyı kuşağı ile dağlık alanlar arasındaki yükselti farkı, iklim unsurlarının önemli ölçüde değişmesine bağlı olarak yaz mevsiminde bile yeşil kalabilen çayır örtüsünün gelişmesine ve bölgenin yoğun bir yaylacılık faaliyet sahası haline gelmesine zemin hazırlamıştır.

Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'na dâhil olan Kalkanlı Dağları yayı, batıdan itibaren Horos Dağları (2420 m), Kalkanlı Dağı (2193 m), Nişan Dağı (2660 m), Fırın Dağı (2706 m), Ziyaret Dağı (2800 m) ve Karakaban Dağı (2550 m) gibi dağlık ve tepelik alanlardan oluşur. Araştırma sahası, yükseltileri 2435-3082 m arasında değişen tepeler tarafından çevrelenmiştir. Batıda Murat Tepe (2821 m) ve Madeninbaşı Tepe (2942 m), kuzeybatıda Taşkesen Tepe (2820 m), kuzeyde Gırlavu Tepe (2435 m), güneyde ise Çakırgöl Tepe (3034 m) ve Deveboynu Tepe (3082 m) başlıca yükseltilerdir (Harita 2). Dolayısıyla sahayı oluşturan düzlük kesimler (2200 m) ile Deveboynu Tepesi (3082 m) arasındaki bağıl yükselti farkı yaklaşık olarak 900 m'yi bulur. Geniş plâto yüzeylerinden oluşan saha, kuzeye doğru giderek alçalan ve sık aralıklarla akarsular tarafından yarılan vadi sistemleri (Solmaz, 1998-1999: 176-178) ile bunlar arasında

yer yer yükselen tepelerle engebelenendirilmiş bir topografya sergiler. Böyle bir relief evriminin gelişmesinde daha çok bakı faktörü etkili olmuştur (Beret, 1955: 124). Nitekim morfolojiye ait bir özellik olarak vadiler şebekesi, daha çok kuzeye bakan yamaçlar üzerinde gelişme gösterirken, güney yamaçlarda ise vadiler sistemi fazla bir gelişme göstermemiştir. Bunun yanı sıra, zirveler bölümünde Kuaterner içinde oluşan buzullar ve onların oluşturduğu buzul şekilleri hep kuzeye bakan yamaçlar üzerinde yer almışlardır. Bütün bunlar morfolojik evrimin daha çok ve enerjik bir şekilde kuzeye bakan yamaçlar üzerinde geliştiğini göstermektedir (Tunçdilek, 1985: 157-158). Sahada geniş yer kaplayan aşınım düzlükleri, yaylacılık faaliyeti için de elverişli bir doğal ortam sağlamıştır. Nitekim yayla yerleşmeleri söz konusu aşınım düzlükleri çevresinde kurulup gelişmişlerdir (Fotoğraf 2).

Harita 2. Çakırgöl çevresinin topografya haritası.

Fotoğraf 2. Karahava yaylası aşınım düzlükleri üzerinde kurulmuştur.

Doğu Karadeniz tektonik kuşağı içerisinde bulunan Çakırgöl ve yakın çevresinde Mesozoik yaşlı Mescitli Formasyonu (kumtaşı, killi kireçtaşı, marn, şeyl, tuf), Çatak Formasyonu (bazalt, andezit ve piroklastikleri, kumtaşı, killi kireçtaşı), Çağlayan Formasyonu (bazalt, andezit ve piroklastikleri) ve Tersiyer yaşlı Kaçkar Granodiyoriti ile Kabaköy Formasyonu (andezit, bazalt ve piroklastikleri, kumtaşı, kumlu kireçtaşı, tuf) yüzeylenmektedir (M.T.A., 1/100 000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Trabzon E 29 paftası).

Çakırgöl Tepe (3034 m) ve Deveboynu Tepe (3082 m), ülkemizde Kuaterner buzullaşmasının yaşandığı alanlar arasındadır. Yapılan araştırmalara göre Pleistosen devamlı kar sınırı, Çakırgöl Tepe'nin kuzey yamacında 2600-2700 m arasında değiştiği kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak güney yamaçlar hariç, diğer kesimlerde yoğun buzullaşmanın meydana geldiği saptanmıştır. Buna karşılık postglasiyal devrede bütün bu yerler akarsu aşındırması yoluyla hemen hemen bugünkü görünümünü kazanmıştır. Nitekim sözü edilen kütlelerin çeşitli kısımlarında tekne ve asılı vadiler, cilâlı ve hörgüç kayalar, sirkler, buzul gölü, moren setleri gibi buzul topografyasına ait şekilleri gözlemlemek mümkündür (Beret, 1955: 115-125). Bu topografik manzara, turizm açısından da önemli bir potansiyeldir. Çünkü alpinizm (dağcılık) amacıyla yaz ve kış çıkış yapılabilecek Çakırgöl Tepe (3034 m) ve Deveboynu Tepe (3082 m) bu bölgededir. Ayrıca buzul gölüne güzel bir örnek oluşturan Çakırgöl de önemli bir çekicilik oluşturur (Fotoğraf 3). Çakırgöl tepenin kuzey eteğindeki büyük bir sirkte çanağında yer alan bu göl, 250 m uzunluğa ve 200 m genişliğe sahiptir. Yaklaşık olarak 10 m kadar derinliği olan gölün gideğini de bulunmaktadır. 2533 m yükseltideki göl, güney yamaçlarındaki

kaynaklar ve eriyen kar sularıyla beslenmektedir. Alanı 3 ha kadar olan gölün, günümüzde doğal yapısı bozulmaya yüz tutmuştur.

Fotoğraf 3. Çakırgöl'den görünüm.

Doğal ortam-insan etkileşimine zemin hazırlayan önemli bir çevre faktörü de iklimdir. Doğu Karadeniz sıradağlarının 2000-3000 metreler arasında kalan bölümü yukarı zon olarak tanımlanır (Tunçdilek, 1985: 161). Bu kuşakta yükseltiye bağlı olarak iklimik koşullar çok değişmiş olur. Özellikle sıcaklık çok düştüğü gibi, yağışların fazlalığı ve buharlaşmanın çok düşük bir düzeyde kalması nedeniyle nemli ve soğuk bir iklim tipi meydana gelir (Tunçdilek, 1985: 161).

Şiddetli ve kar yağışlı uzun kışlar ile sisli, çisentili ve güneşli gün sayısı sınırlı olan kısa yaz mevsimi, Çakırgöl yöresinin iklim özelliklerini tanımlar. Kar örtüsü kalınlığı (3-4 m), karın yerde kalma süresinin uzunluğu (6-7 ay) ve kar kalitesi, kayak sporu için elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Ekim ayı başlarında başlayan kar yağışları, Mart ayı sonlarına kadar devam etmektedir. Kar örtüsünün yerden kalkması ise Mayıs sonunu ve hatta zaman zaman Haziran ortalarını bulur. Bunun yanında kar kalınlığının ve kar kalitesinin de uygun olması,

yörede yaklaşık 6-7 ay kayak yapılabilmesine olanak tanıyabileceği söylenebilir. Doğal çevre özelliklerinin kış turizmine elverişli olması nedeniyle saha, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, 2005 yılında Çakırgöl Kış Turizm Merkezi olarak ilân edilmiştir.

Çakırgöl ve çevresi yaz mevsiminde bulutlu, serin, sisli ve çisentili iklim özelliklerine sahiptir. Bu özellikler yörenin önemli bir yaylacılık faaliyet sahası olmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim sahanın yakın çevresinde Kurtdere, Karahava, Kasaboğlu, Mezarlık, Taşınaltı, Cami boğazı, Mizit, Ortayayla, Marandoğlu, Deveboynu ve Gırlavu gibi yayla yerleşmeleri vardır (Harita 2). Hayvancılık faaliyetine bağlı olarak gelişen yaylalardan özellikle Cami boğazı ve Kurtdere yaylalarında turistik işlevler yavaş yavaş ön plâna çıkmaya başlamıştır. Hafta sonlarında yoğunlaşan ziyaretçiler, piknik, kamp ve yürüyüş gibi rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirirler.

Yaklaşık 2200-3000 m yükselti kuşağındaki araştırma sahası, ağaç yetişme sınırının üstünde bulunur. Bu nedenle sahanın flora özelliklerini genel olarak çıplak yamaçlar ve nemli Alpin çayırılıklar oluşturur. Bu bitki örtüsü, kuşkusuz yöredeki hayvancılığa bağlı olarak gelişen yaylacılığı teşvik etmektedir. Çevrenin orman örtüsünden yoksun olması ve doğal ortamın gittikçe bozulması, yaban hayvan varlığını da olumsuz yönde etkilemiştir. Bununla birlikte tilki, kurt, çakal, keklik ve ayı gibi hayvanlara nadir de olsa rastlanmaktadır. İnceleme alanını oluşturan dağlık alanda, sık aralıklarla kaynak sularına (yöresel adıyla göze) da rastlanmaktadır. Temiz ve berrak kaynak suları, balık yetiştiriciliği için de önemli bir potansiyeldir. Ancak yaylalardaki meralarda suni gübre kullanımının artması, çevredeki akarsuların da kirlenmesi sorununu gündeme getirmiştir.

Doğal Ortam-İnsan Etkileşimi

Çeşitli ekonomik faaliyetlerin sürdürülmesi, büyük ölçüde doğal ortam özelliklerinin imkân ve kısıtlamalarıyla yakından ilgilidir. Nüfusun hızlı artışı ve yararlanma yoğunluğu, doğal denge bozulmalarını da beraberinde getirmiştir. Oysaki amaç artan ihtiyaçları, sürdürülebilirlik ilkesinin bir gereği olarak, koruma-kullanma dengesini gözeterek sağlamak olmalıdır. Bu bakış açısı doğrultusunda Camiboğazı ve yakın çevresinde gelişen doğal ortam-insan etkileşimini incelememiz uygun olacaktır.

Araştırma sahasının doğal çevre özelliklerini oluşturan jeolojik, jeomorfolojik, klimatolojik ve hidrografik özellikleri ile ulaşım, yaylacılık, yayla yerleşmelerinin kuruluş yerleri, yayla meskenleri ve yapı malzemeleri ile yayla turizmi arasında dikkat çekici etkileşimler söz konusudur.

Camiboğazı ve Çakırgöl çevresi, Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nın orta bölümünü oluşturan Kalkanlı Dağları üzerinde bulunur. Bölgenin dağlık ve engebeli olması, karayolu ulaşımını da olumsuz yönde etkilemektedir (Kadioğlu, 2006: 48-55). Yaylacılık faaliyet

sahasının Trabzon'a uzaklığı yaklaşık 65 km kadardır. Özellikle Sümela Manastırı'ndan sonraki 13 km'lik karayolunun dar ve standartlarının düşük olması dikkat çekicidir. Jeolojik yapı ve iklim özelliklerinin de heyelana elverişli olması ulaşım sorunlarını ön plana çıkarmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nin genelinde olduğu gibi jeolojik, jeomorfolojik ve klimatolojik özellikler karayolu yapım ve bakımını ile yolun ulaşımına açık tutulmasını güçleştirmektedir (Bekdemir-Şahin-Kadıoğlu, 2001:44-45). Belirtilen zorluklara karşın, sahadaki bütün yayla yerleşmelerine ulaşım sağlanabilmektedir. Ancak dağlık alanlardaki bazı doğal miras alanlarının korunması noktasında, buralarda ulaşım ağının çok geliştirilmemesi etkili bir yaklaşım olabilir. Nitekim Çakırgöl çevresinin kış turizmi merkezi olarak geliştirilmesi amacıyla, yeni bir yol güzergâhının Altındere Vadisi Milli Parkı sınırları içerisinde sürdürülmesi özellikle doğal ortama yapacağı olası zararlar açısından endişe vericidir.

Doğu Karadeniz bölümünde doğal ortam koşulları yaylacılık faaliyetine son derece elverişlidir. Ayrıca bilindiği üzere kıyı kuşağında bahçe tarımı (çay ve fındık tarımı gibi) yoğunlaşmıştır. Bu nedenle kıyı kuşağı, yazları hayvan otlatmak için elverişli değildir. Bunu dışında kalabalık nüfuslu olan bazı ailelerin hayvancılık gibi ikinci bir ekonomik faaliyet alanına ihtiyaçları vardır. Çakırgöl çevresinde Kurtdere, Karahava, Kasaboğlu, Mezarlık, Taşmaltı, Cami boğazı, Mizit, Ortayayla, Marandoğlu, Deveboynu ve Gırlavu gibi yayla yerleşmeleri bulunmaktadır.

Çakırgöl çevresinde yükselti değerleri aşımın düzlükleri üzerinde 2200 m, Deveboynu Tepesi'nde ise 3082 m kadardır. Söz konusu sahadaki yaylalar ise yaklaşık olarak 2250 m (Kurtdere yaylası) ile 2500 m (Deveboynu yaylası) arasında dağılım gösterirler (Harita 2). Söz konusu yaylaların hepsi, orman üst sınırı üstündeki Alpin çayırlar kuşağında bulunur.

Doğu Karadeniz'deki yaylalar, devamlı yerleşmelerden daha yüksekte yer aldığı için dikey yönde bir yaylacılık faaliyeti gelişmiştir. Başka bir anlatımla yayla yerleşmeleri, ekonomik ve idari yönden bağımlı oldukları devamlı kır yerleşmelerinden 2000-2500 m daha yüksekte bulunur. Bu durum, alt zon ile üst zon arasında gerek fiziki ve gerekse de beşeri coğrafya özellikleri bakımından belirgin farklılıklara zemin hazırlar. Yükselti farkının neden olduğu değişiklikleri araştırma sahasındaki iklim, bitki örtüsü, toprak ve hidrografya özellikleri ile jeomorfolojik yapı üzerinde kolayca gözlenmektedir. Örneğin Çakırgöl çevresindeki yayla sahasında, yaz mevsiminde sıcaklığın kıyı kuşağına göre daha düşük olması yanında sisli ve yağışlı ortam özellikleri gür bir çayır örtüsünün gelişmesine zemin hazırlamıştır. Tüm bu doğal ortam özellikleri, geleneksel yaylacılığın gelişmesini teşvik eden faktörler olarak sıralanabilir. Çakırgöl çevresindeki yaylalardan yararlanma süresi, genelde Mayıs başı ile Kasım ortalarını kapsar.

Çakırgöl çevresindeki yaylaların kuruluş yerlerinin seçilmesinde coğrafi faktörlerin farklı ölçeklerde rol oynadıkları görülmektedir. Bunların başında yaylalarının büyük bir çoğunluğunun daha fazla güneş alan güney yamaçları tercih etmiş olmaları gelir. Böyle bir tercihte sıcaklık koşullarının daha elverişli olmasına bağlı olarak kar örtüsünün erken erimesi ve otların daha erken yeşermesi temel etken durumundadır. Yaylaların genel olarak eğimli ve kuytu yamaçları kuruluş yeri olarak seçmelerinde, soğuk rüzgârlardan korunma isteği de etkili olmuştur (Fotoğraf 4). Çünkü yüksek ve açık sahalar olan dağlar üzerinde rüzgârın şiddeti fazladır. Bu nedenle geleneksel yaylacılığın sürdürüldüğü ve basit bir şekilde yapılmış meskenlerin şiddetli rüzgârlardan etkilenmeleri söz konusudur. Nitekim mesken çatılarının rüzgâr nedeniyle uçmasını engellemek amacıyla, çatıların taş malzeme kullanılarak sağlamlaştırıldığı da görülmüştür. Aynı şekilde hayvan barınaklarının da dolu, rüzgâr, yağmur gibi iklim elemanlarının olumsuz etkilerinden korunabilecekleri en uygun konumları dulda yamaçlar oluşturur.

Fotoğraf 4. Güney yamaçlar ile rüzgâra karşı korunaklı sahaların tercih edildiği Kasaboğlu yaylasından bir görünüm.

Bölgedeki geleneksel yaylacılığın hayvancılık amacıyla yapılıyor olması da yer seçimini etkilemiştir. Bundan ötürü de, vadi tabanlarından ziyade vadilerin üst yamaçları, akarsular ve kollarının yukarı havzaları çayır ve otlak alanlarına hâkim konumları nedeniyle yayla yerleşmelerine kuruluş yeri oluşturmuştur.

Kır yerleşmelerini şehirlerden ayıran karakteristik farklılıklardan birisini meskenler oluşturur. Meskenlerin şekillenmesinde doğal ve beşeri faktörler kadar ekonomik faktörlerin de etkisi vardır. Çakırgöl çevresindeki yaylalar, orman üst sınırı üstündeki kuşakta bulunurlar. Bu nedenle geleneksel yayla meskenlerinin yapı malzemesi taştır. Doğu Karadeniz genelinde olduğu gibi inceleme sahamızda da geleneksel yayla evlerine kelif adı verilir (Fotoğraf 5).

Taşların üst üste konulması ve üzerinin tahta, çinko vb. çatı örtü gereciyle kapatılarak oluşturulmuş basit kulübeler yayla evlerini meydana getirmektedir. Bu evlerin bitişiğinde taş duvarlarla inşa edilmiş ve hayvanların gecelediği hayvan barınakları da bulunmaktadır. Küçükbaş hayvancılıkla uğraşan ailelerin meskenleri yanında ise ahşap veya taş malzemeyle yapılmış ve yörede çevirme olarak adlandırılan ağıl bulunur. Arazinin jeolojik yapısı yayla meskenleri ile eklentilerine de bariz bir şekilde yansımıştır. Nitekim bölgedeki volkanik kayalar, özellikle eski yayla konutları ve ahır gibi eklentilerinin yapımında yoğun olarak kullanılmıştır. Ayrıca çevirme olarak adlandırılan ve koyun sürülerinin geceletilmesinde kullanılan ağılın etrafının çevrilmesinde ve kışlık kuru çayır üretimi yapılan alanların korunmasında da taş malzemedен yararlanılmıştır. Son yıllarda çatı örtü gereci olarak kullanılan galvanize sacın şiddetli rüzgârlar sonucunda uçmasını engellemek amacıyla da taşın kullanıldığı görülmektedir. Tüm bunlar, kırsal kesimde yaşanmakta olan büyük dönüşüme rağmen, doğal ortam şartları ile kültürel ortam arasındaki etkileşime tipik bir örnek olarak dikkati çekmektedir.

Ancak son yıllarda yayla konutlarında önemli bir dönüşümün yaşandığı ve geleneksel yayla konutları olan keliflerin sayısının hızla azaldığı dikkati çekmektedir. Bu nedenle ikametgâh olarak kullanılan kelifler hemen hemen ortadan kalkmıştır. Bunda sosyo-ekonomik değişim, ulaşım ağı ve araçlarının gelişmesi gibi faktörler etkili olmuştur. Bunun yanında refah seviyesinin de yükselmesi, çağdaş yapı gereçlerinin kullanılarak kıyı kuşağındakilere benzeyen ve çoğunlukla doğal ortamla uyumsuz meskenlerin yapılmasına zemin hazırlamıştır (Fotoğraf 6). Bu meskenler ya altı ahır üstü ikametgâh olmak üzere iki katlı ya da tek katlı ve hemen yanında hayvan barınağı şeklinde yapılmaktadır. Yayla meskenlerinde çatı örtü gereci olarak çinko kullanılmakta ve kışın bol kar yağması nedeniyle çatılar eğimli yapılmaktadır. İklim özellikleri nedeniyle, çatı örtü gereci olarak kiremit çok nadir kullanılmıştır.

Fotoğraf 5. Geleneksel yayla evleri olan keliflerden bir görünüm.

Fotoğraf 6. Çağdaş meskenler daha çok dinlenme amacıyla kullanılmaktadır.

Araştırma sahasındaki yaylalarda büyük oranda sığır besiciliği gelişmiştir. Bunun yanında küçükbaş hayvanlardan koyun yetiştiriciliği son derece sınırlıdır. Böyle olmakla birlikte sığır besiciliğinin de her geçen gün azaldığı, arazi gözlemleri ve mülakatlar neticesinde tespit edilmiştir. Nitekim geçmiş dönemlerde yaylacı ailelerin geçimlerini büyük ölçüde hayvan besiciliği ve çeşitli hayvansal ürünler oluşturmaktaydı. Günümüzde ise yaylacı ailelerin ortalama 3-5 büyükbaş hayvan besledikleri dikkati çekmektedir. Bütün bunlar yörede hayvancılık eksenli geleneksel yaylacılık faaliyetinin büyük ölçüde önemini yitirdiğini göstermektedir. Az sayıdaki aile, kısmen kendi ihtiyaçları için hayvancılık ekonomisini sürdürmekle birlikte ticarî amaçlı hayvancılık neredeyse ortadan kalkmıştır. Hayvancılıkla uğraşan yaylacılar için kışlık kuru çayır üretimi önemli bir ekonomik faaliyettir. Doğu Karadeniz kıyı kuşağının hemen bütünüyle tarımsal alanlara dönüştürülmüş olması, çayır üretimi açısından yaylaları ön plâna çıkarmıştır. Bunun dışında yayla meskenlerinin yakınında karalâhana, patates, marul ve yeşil soğan gibi tarımsal üretim de yapılmaktadır. Ancak bu faaliyetin ticari bir boyut taşımayacak kadar sınırlı olduğunu belirtmek gerekir.

Çakırgöl çevresindeki yaylalarda özellikle son yıllarda önem kazanan bir diğer ekonomik faaliyeti de yayla-dağ turizmi oluşturur (Doğanay, 2009: 175-180). Türkiye’de deniz turizmine alternatif kaynaklardan birisi de hatırlanacağı üzere dağ turizmi potansiyelidir. Cami boğazı yaylası ve Çakırgöl çevresi, dağ turizmi kapsamında yayla turizmi, eko turizm, kırsal turizm, klimatizm, alpinizm ve kış turizmi gibi olanaklara sahiptir. Ayrıca sirk gölü

durumundaki Çakırgöl'ün varlığı, göl turizmi için önemli bir kaynaktır. Bunların yanında kampçılık, piknik, yürüyüş, doğa araştırmaları, manzara seyri ve fotoğraf çekme gibi rekreasyonel etkinlikler için de yüksek bir potansiyel dikkati çekmektedir.

Araştırma sahası yayla turizmi açısından değerlendirildiğinde, Cami boğazı ve Kurtdere yaylaları ön plâna çıkar. Bu yaylalarda yapılan tesisler yaz mevsiminde yoğun bir ziyaretçi çekmektedir. Özellikle Cami boğazı mevki bugun, 70 yatak kapasiteli 4 konaklama tesisi, 1 fırın, 4 kasap dükkânı, 4 bakkal dükkânı ve bunlardaki 20 çalışanı ile dikkati çeker. Yaz mevsiminde cuma, cumartesi ve pazar gunleri yoğunlaşan ziyaretçiler, daha çok piknik, kamp ve yürüyüş gibi etkinlikler gerçekleştirirler. Gelenlerin büyük bir kısmını ziyaretçiler oluştururken, az bir kısmı da buradaki tesislerde 1-2 gun kadar konaklarlar. Elektrik ve telefon gibi altyapı hizmetlerin bulunduğu saha, çevrenin yayla turizm merkezi konumundadır (Fotoğraf 7). Ancak denetimsiz ve plânsız yapılaşma burada da dikkati çekmektedir. Kış turizm merkezi kapsamında, bu yayladaki gelişmelerin de mutlaka plânlamalara dâhil edilmesi gerekir. Ayrıca yazın önemli bir nüfus kitlesinin toplandığı bu sahada henüz sağlık ve gvenelik birimlerinin bulunmayışı önemli bir eksikliklerdir.

Genellikle Trabzon'a bağlı Yomra ve Maçka ilçelerinde oturan nüfusun yararlandığı Kurtdere yaylası, Cami boğazına yaklaşık 5.5 km ve Çakırgöl'e ise 5 km uzaklıktadır. Burada 2300 m yükseltideki 50 yatak kapasiteli Dilaver Yayla Tesisleri turizme hizmet etmektedir. Sadece yaz mevsiminde hizmet veren tesiste 10 personel istihdam edilmektedir. Özellikle yerli turistlerin uğrak noktası olan tesiste ortalama konaklama süresi 2-3 gun kadardır.

Fotoğraf 7. Yayla turizm merkezi konumundaki Cami Boğazı yaylasından bir görünümler.

Dağ turizmi kapsamında değerlendirilen kış turizmi, Cami boğazı yaylası ve Çakırgöl çevresinin en önemli turistik potansiyelleri arasındadır. Zaten Doğu Karadeniz Bölümü yaylalarının kış turizmine uygun olduğu bilinmektedir. Araştırma sahasının gerek iklim özellikleri ve gerekse de yüzey şekilleri kış turizmine elverişli olmakla birlikte, bu aktivite henüz geliştirilmemiştir. Bu nedenle Cami boğazı ve Çakırgöl çevresinde kış mevsiminde herhangi bir ekonomik faaliyet söz konusu değildir.

Yaklaşık olarak 2200-3000 m yükselti kuşağında bulunan araştırma sahası, ülkemizde kar yağışlarına en fazla gerçekleştiği yerlerden birisidir. Nitekim Ekim ayı başlarında başlayan kar yağışları, Mart ayı sonlarına kadar devam etmektedir. Karın yerden kalkması ise Mayıs sonunu ve hatta zaman zaman Haziran ortalarını bulur. Bunun yanında 3-4 m'yi bulan kar örtüsü kalınlığı ve kar kalitesinin (toz kar) de uygun olması, yörede yaklaşık 6-7 ay gibi uzun bir kayak sezonuna olanak tanır. Kısaca belirtmek gerekirse, yörenin iklim özellikleri, kış turizmi için elverişli bir ortam sunar.

Yüzey şekilleri açısından bakıldığında, Güneydeki Murat Tepe (2821 m), Madeninbaşı Tepe (2942 m), Çakırgöl Tepe (3034 m) ve Deveboynu Tepe (3082 m) gibi alanlardan kuzeye doğru yükseltisi azalan bir topografya dikkati çeker. Bu özellikler farklı eğim ve uzunluklara sahip pistlerin yapılabilmesine imkân tanır. Doğal çevre özelliklerinin kış turizmine elverişli olması nedeniyle saha, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, 2005 yılında *Çakırgöl Kış Turizm Merkezi* olarak ilân edilmiştir. Bu projenin hayata geçirilebilmesi için gerekli fizibilite çalışmaları sürdürülmektedir. Eldeki verilere göre yöre, kış turizmi için de son derece elverişli özelliklere sahiptir. Böyle olmakla birlikte, bilimsel bir plânlama ve uygulama yapılmadığı takdirde, geri dönüşü zor sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir.

Araştırma sahasında doğal ortam-insan etkileşimine verilebilecek tipik örneklerden birisini de Çakırgöl oluşturur. Çakırgöl Tepe'nin kuzey eteğindeki Çakırgöl, yaklaşık 3 ha alanı ve 10 m kadar derinliği olan bir sirk gölüdür (Harita 2, Fotoğraf 3). Temiz ve duru olan göl sularından, 1994 yılından itibaren, Trabzon'un bir kısım merkez köylerine içme-kullanma suyu sağlanması göl suyunun azalmasına neden olmuştur. Ayrıca gideğen kısmına yapılan set, gölün doğal görünümünü de bozmuştur. Bunun için set yıkılmalı ve içme suyu için biraz daha alçak bir konumda yapılacak bir depoda suyun biriktirilerek kullanım alanlarına verilmesi daha uygun olacaktır.

Küçük alanlı bir göl olan Çakırgöl, suya bağlı rekreasyonel faaliyetlere elverişli değildir. Buna karşın çevresi yürüyüş, kamping, piknik, manzara seyretme, fotoğraf çekme ve doğa araştırmaları gibi etkinlikler için son derece elverişlidir. Bunlardan günümüzde piknik ve kamping, en çok tercih edilen aktivitelerdir. Özellikle gölün doğu ve batı yamaçları, piknik ve kamping etkinlikleri için uygun özellikler taşımaktadır. Cami boğazı yaylasına yaklaşık 5 km

mesafede bulunan Çakırgöl'e düzgün bir yol olmadığı için ulaşım oldukça güçtür. Ancak doğal çevrenin daha fazla bozulmasını engellemek için, buraya ulaşan karayolunun standartları yükseltilmemelidir. Yürüyüş, bisiklet veya özel donanımlı toplu taşıma araçları bu maksatla kullanılabilir. Böyle yapılmazsa göl çevresi zamanla yoğun bir kitle turizmine açılabilir ve zaten son derece hassas bir yapıda olan gölün yok olma tehlikesi ortaya çıkabilir.

Sonuç

Kalkanlı Dağları üzerindeki Çakırgöl ve Camiboğazı çevresi, doğal ortam-insan etkileşimine tipik bir örnek oluşturur. Başlangıçta bu etkileşimin temelini, hayvancılık ekonomisine dayalı yaylacılık faaliyeti oluşturmaktaydı. Ulaşım gelişmediği için insanlar yaya olarak yayla alanlarına çıkmakta, çevredeki taş malzeme ile evlerini ve eklentilerini yapmakta ve çevredeki meralarda hayvanlarını otlatmaktaydılar. Ancak günümüze gelindiğinde, refah seviyesinin kısmen artması ve ulaşımın gelişmesi yayla alanlarında köklü yapısal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Nitekim geleneksel hayvancılığın eski önemini kaybetmesi ve rekreasyonel amaçlı yaylacılığın gelişmesi, söz konusu değişimlerin en dikkat çekici olanıdır. Ulaşımın gelişmiş olması, birçok yaylada doğal ortam koşullarını yansıtmayan plansız bir yapılaşmaya da zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda araştırma sahasında yayla-dağ turizmi geliştirilirken yararlanma yoğunluğunun artmasına bağlı olarak ortaya çıkacak doğal çevre sorunları, hayvancılık uğraşısının gerilemesi, yerel nüfusun sosyal ve kültürel yapısına etkilere plânlamalarda mutlaka yer verilmelidir. Çünkü amaç, dağlık alanın doğal ortam özelliklerine uygun faaliyetleri planlayarak alt zon ile üst zonun ekonomik açıdan birbirini tamamlamasına katkı yapılması olmalıdır.

Kaynakça

- Beret, B. (1955). Çakırgöl Dağında Glasyal İzler. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 15-16, İstanbul.
- Bekdemir, Ü.-Şahin, İ.F.-Kadioğlu, Y. (2001). Trabzon Limanı'ndan İran'a Yapılan Transit Ticaretin Gelişmesi, Sorunları ve Geleceği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 5, Konya.
- Doğanay, H. (2006). Trabzon'un Doğal Çevre Özellikleri ve Başlıca Sonuçları. Trabzon 2006, Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., İstanbul.
- Doğanay, S. (2009). Koruma-Kullanma Dengesi Açısından Cami Boğazı Yaylası ve Çakırgöl Çevresinin Turistik Potansiyeline Coğrafi Bir Yaklaşım. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 22, Erzurum.
- Erinç, S. (1984). Ortam Ekolojisi ve Degradasyonel Ekosistem Değişiklikleri, İstanbul Üniv. Deniz Bil. ve Coğrafya Enst. Yay., İstanbul.
- Gönençgil, B. (2003). Kullanım Açısından Dağlık Alanların Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003)*, İzmir.
- Güçlü, Y. (2008). Ekolojik Etki. Orçun Bozkurt (Ed.). *Çevre Eğitimi*, (s. 65-124). Pegem Yay., Ankara.
- Güney, E. (2002). Genel Çevre Kirlenmesi, Çantay Kitabevi, İstanbul.

- Kadioğlu, Y. (2006). Zigana (Kalkanlı) Geçidi'nin Karayolu Ulaşımındaki Rolü ve Önemi. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 44, İstanbul.
- M.T.A. 1/100 000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Trabzon E 29 paftası.
- Solmaz, F. (1998-1999). Zigana, Balaban ve Gümüşhane Dağları'nda Aşımın Satırları. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 2, İstanbul.
- Somuncu, M. (2003). Türkiye'nin Koruma Altındaki Dağlık Alanlarda Turizm/Rekreasyon ve Çevre Etkileşimi: Aladağlar ve Kaçkar Dağları Milli Parkı Örnekleri. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003), İzmir.
- Tunçdilek, N. (1967). Türkiye İskân Coğrafyası-Kır İskânı (Köy-Altı İskân Şekilleri). İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 1283, Coğrafya Enst. Yay. No: 49, İstanbul.
- Tunçdilek, N. (1978). Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları. İstanbul Üniv. Yay. No: 2364, Coğrafya Enst. Yay. No: 96, İstanbul.
- Tunçdilek, N. (1985). Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. İstanbul Üniv. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Yay., İstanbul.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş., Yılmaz, M. (2000). Çevre Bilimi, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Zaman, M. (2007). Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Yaylalar ve Yaylacılık. Atatürk Üniv. Yay. No: 960, Fen-Edebiyat Fak. Yay. No: 105, Araştırma Serisi No: 75, Erzurum.

Hangi Küreselleşme?

Can EKİZ*

Özet

Küreselleşme, hem bireylerin hem de devletlerin pozisyonunu ve çevremizdeki tüm gelişmeleri derinden etkileyen bir süreç olması nedeniyle bugün üzerinde çokça durulan bir kavramdır. Kavram hakkında çokça başlık altında araştırma mevcuttur. Bu çalışmadaki başlıklar; “Küreselleşme nedir?” “Küreselleşme dalgaları ” şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Egemenlik, Küreselleşme, Küreselleşme Dalgaları

Which Globalization?

Abstract

There are so many comments on the globalization. Reasons of this, globalization have so many effects on human life and state's position. On the otherhand the developments our around, have been deeply effected by globalization. There are so much studies about globalization. In this study the globalization will carried on : “what is globalization” and “the waves of globalization”

Key Words: Sovereignty, Globalization, Globalization Waves.

1. Giriş

Küreselleşme günümüzde sosyal bilimler dünyasında en çok konuşulan ve tartışılan bir kavramdır. Tartışmaların farklı disiplinlerde ve farklı perspektiflerde eksenleri mevcuttur. Bu tartışmalar gündelik hayattan akademik çevrelere kadar geniş bir yelpazede hemen her zaman karşımıza çıkmaktadır.

İlk bakışta üzerinde durulan nokta iyi mi kötü mü veya faydalı mı zararlı mı olduğu hususudur. Tartışma biraz derinleştğinde hangi alanları kapsadığı konusuna odaklanılır. Biraz daha ileri gidip bu tartışmalar akademik bir nitelik kazandığında, hangi küreselleşme sorusu başlangıç noktasını oluşturur.

Küreselleşmenin ekonomik, siyasal, hukuki ve kültürel boyutları en ön plandaki boyutlarıdır. Bunlara ek olarak ideolojik ve teknolojik boyutları da bulunmaktadır. Bu araştırmada problemin bu boyutu değil, birinci, ikinci, ve üçüncü küreselleşme dalgalarıyla; birbirinden farklı yansımaları üzerinde durulacaktır.

Küreselleşmenin kavramsal analizinde küreselleşme, küresellik ve küreselcilik üçlü bir ayrımla karşılaşılmaktadır. Bunlar zaman zaman birbirine karıştırılmakta sonuçta da bir kavram kargaşasıyla karşılaşılmaktadır.

* Doktor, Giresun Merkez Namık Kemal İlköğretim Okulu

Küreselleşme çok boyutlu, ulus-aşırı bir süreçtir. Bu süreç ekoloji, kültür, politika, ekonomi ve sivil toplum alanlarındaki gelişmeleri yanyana, ancak birbirlerine indirgemeyen bir şekilde içerir ve artık ön planda olanın ulus-devletler değil uluslararası aktörler olduğunu gösterir.

Küresellik; bir dünya toplumu anlayışı doğrultusunda, ülkelerin birbirine çok boyutlu ilişkiler ağı ile bağlı hale gelmelerini ifade eder.¹

Küreselcilik; küreselleşme olgusunun içeriğinin bir dünya pazar ekonomisi çerçevesi dahilinde algılanmasını sağlamaya yönelik bir dayatma olarak da görülmektedir. Küreselleşme kavramının Türkçeye küreselleşme olarak çevrilmesinin yanlışlığını vurgulayan Cangızbay² aslında globalizmin kökünün globe olan globalden geldiğini belirtmektedir. Global kullanıldığı gibi küre değil topyekün anlamındadır. Ancak globalizm kavramı yaygın olarak küreselleşme şeklinde kullanılmaktadır. Bu nedenle esasen globalizm kelimesinin karşılığı topyekünleşmedir.

Konuya başka bir açıdan baktığımızda farketmekteyiz ki küreselleşmenin tarihçesiyle ilgili olarak yapılan tartışmalar da oldukça dikkat çekicidir. Bir kısım araştırmacıya göre küreselleşme, 1989 yılından itibaren başlayan, Berlin Duvarı'nın yıkılması, Sovyetler Birliğinin dağılması ve iki kutuplu dünyanın sona erip tek kutuplu hale gelmesiyle başlatılmaktadır. Ancak Russel, küreselleşmenin oluşum süreci hakkında bir sınıflandırma yaparken üç küreselleşme dalgasından bahsetmektedir.³

2. Birinci Küreselleşme Dalgası

Steger⁴ bu dönemi dörde ayırmakta; tarih öncesi dönem, modern öncesi dönem, erken modern dönem ve çağdaş dönem diye ifade etmektedir. Bir diğer araştırmacı Robertson⁵ ise küreselleşme modelinde beş değişik evreden söz etmektedir. Bu evreler oluşum evresi, başlangıç evresi, yükseliş evresi, hegemonya için mücadele evresi ve belirsizlik evresidir.

Şen⁶ küreselleşme sürecinin 15. yüzyıldan başlayarak üç ayrı evreden geçtiğini; Oran⁷ ise, 1490, 1890, 1990 olmak üzere üç ayrı kere ortaya çıktığını belirtmektedir. Boldwin ve Martin⁸ ise ilk iki dalganın birbirine benzediği kanaatinin yanlışlığını vurgulayarak birinci dalganın 1870'ten 1914'e kadar olan sürede cereyan ettiğini ve Kuzey ile Güney arasındaki gelir

¹ Kadir Cangızbay(2003,), Globalleştirme Terörü, Odak Yayınları, Ankara, s. 17.

² Cangızbay , a.g.e., s. 17.

³ İbrahim Sarıtaş, (2006,), Feodaliteden Küreselleşmeye, Lotus Yayınları, (Ed) Küreselleşme, Ankara, s. 303.

⁴ Manfred B. Steger, (2006,), Küreselleşme, çev. Abdullah Ersoy, Dost Kitabevi, Ankara, s. 41.

⁵ Roland Robertson, (1999,), Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür, çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, s. 99.

⁶ Y. Furkan Şen, (2006,), Küreselleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus- Devlet, Yargı Basım Yayım, Ankara, s. 126.

⁷ Baskın Oran, (2001,), Küreselleşme ve Azınlıklar, İmaj Yayınları, Ankara, s. 56.

⁸ Richard E Boldwin, Philippe Martin, (2007,) Two Waves of Globalization, Superficial Similarities, Fundamental Differences, <http://www.abes.org/papers/w6904>

oranlarını açtığını belirtmektedirler. Uras⁹ ilk küreselleşme dalgasında Amerika, Asya, Afrika ve Avustralya'nın Avrupalı sömürgeciler tarafından ele geçirildiğini belirtmektedir.

Goldin ve Reinert'in ifadelerinde, ekonomik tarihçiler küreselleşmenin ilk çağı olarak 1890-1917 arasındaki dönemi, modern dünya ekonomisinin doğuşu olarak dikkate alırlar. Onlara göre küresel sermaye akışının ilk örneği doğrudan İngiliz yabancı yatırımlarıdır.¹⁰

Birinci küreselleşme dalgasının felsefi arka planına baktığımızda ise merkantilist bir anlayış görmekteyiz. Devletlerin zenginliğini ve gücünü sahip olduğu doğal kaynaklara dayandıran bu anlayış birinci küreselleşme dalgası sürecinde etkili olmuştur. Birinci küreselleşme dalgası böylece sona ermiştir. Avrupa'ya dünyanın diğer ülkelerinden getirilen madenler yeni bir oluşuma kaynaklık yapmıştır. Bu Sanayi Devrimi'dir. Sanayi Devrimi de ikinci küreselleşme dalgasının startını veren habercidir. Birinci küreselleşme dalgasında siyasal ve sosyolojik yönden önemli değişimler ortaya çıkmakla birlikte ikinci dalgada bu daha da belirgin olarak görülecektir.¹¹

3. İkinci Küreselleşme Dalgası

18.Yüzyıl sonlarında Avustralya ve Pasifik Adaları giderek Avrupa egemenliğindeki sosyal, ekonomik ve kültürel mübadele alanlarına dahil olmaya başlamıştır. Geniş devlet denetimlerine karşı koymayı göze alan ekonomik girişimler ve onların ekonomik alanlardaki temsilcileri bireycilik ve akılcı kişisel çıkar felsefesini yaymaya başladılar. Bu felsefe serbest piyasanın ve onun görünmez elinin Tanrı'nın lütfu olan işleyişine dayandığı varsayılan istemin erdemlerini yüceltiyordu. 1847'de Alman siyasi radikalleri Karl Marx ve Friedrich Engels tarafından yazılan ünlü "Komünist Manifesto"dan alınan aşağıdaki parça modern dönemde küreselleşmeyi yeni bir düzeye çıkaran toplumsal ilişkilerdeki niceliksel değişimi ortaya koymaktadır.

"Amerika'nın keşfi muazzam bir sanayinin ortaya çıkmasına, bu sanayi de gerçekten küresel olan bir pazarı yaratmasına yol açtı. Bu pazarın yaratılması ticareti, denizciliği ve karadaki iletişimi önemli ölçüde geliştirdi. Bu gelişmeler de sanayinin daha fazla gelişmesine sebep oldu. Sanayi, ticaret, denizcilik ve demiryollarındaki gelişme ortaçağların eski toplumsal sınıflarını geri plana iterken burjuvazinin ve sermayenin yükselişiyle uyumlu gitti. Dünya üzerinde kendi malları için giderek genişleyen pazarların arzusıyla yanıp tutuşan burjuvazinin her yere yerleşmek, her yerdeki olanaklardan yararlanmak ve her yerde bağlantılar kurmaktan başka alternatifleri yoktu. Üretim araçlarını hızla iyileştiren burjuvazi tüm ulusları- en barbar

⁹ Ufuk Uras, (2005,) Alternatif Siyaset Arayışları, İthaki Yayınları, İstanbul, s. 80.

¹⁰ Ian Goldin , Kenneth Reinert, (2007,) Globalization for Development, World Bank, Palgrave Mac Millan, s. 6.

¹¹ Can Ekiz, (2010,) Küreselleşme ve Ulusal Egemenlik Üzerine Etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, s. 21.

olanları bile- uygarlığa dahil etmek için gelişen eğitim araçlarından yararlanır, tek kelimeyle hayallerindeki benzer bir dünya yaratır.”¹²

Diğer bir küreselleşme araştırmacısı olan Verzola'nın ikinci dalgası daha çok günümüzdeki çoğu araştırmacı tarafından üçüncü dalga olarak nitelenen dalgayı karşılamaktadır. Bu dalgayı postkolonyalizm olarak tanımlamakta ve ardı ardına yaşanan krizlerin önemini vurgulamaktadır. 1970'lerdeki petrol krizi buna örnek olarak verilebilir. Verzola'ya göre bu son kriz hala devam etmektedir.¹³ Baldwin ve Martin de ikinci dalgada dünyanın zengin Kuzeyi ile fakir Güneyinin aynı kaldığını söylemektedir.¹⁴ Uras ise ikinci dalgayı Batı'nın gelişmesi fikrinin Batılı olmayan kültürlerle dayatılması olarak yorumlamaktadır.¹⁵ Steger'in “modern dönem” diye ifade ettiği ikinci küreselleşme dalgasında dünya nüfusu daha önce görülmemiş bir patlama yapmıştır. İsa'nın doğumunda yaklaşık 300 milyon iken 1750'de 760 milyona, ve 1970'lerde ise 3.7 milyara ulaşmıştır. Muazzam göç dalgaları mevcut kültürel mübadeleleri yoğunlaştırmış ve geleneksel toplumsal biçimleri dönüştürmüştür. Giderek hızlanan sanayileşme süreci zenginlik ve refahtaki mevcut eşitsizlikleri tahammül edilebilir sınırların ötesinde derinleştirince küresel kuzeydeki birçok kişi, çeşitli işçi hareketleri ve sosyalist partiler şeklinde örgütlenmeye başladı. Uluslararası sınıf dayanışması için yaptıkları idealist çağrılar büyük ölçüde yanıtız kaldı. Bunun yerine milliyetçi ideolojiler dünya üzerindeki milyonlarca insanın düş gücünü ele geçirdi.¹⁶

İkinci küreselleşme dalgasının Oran¹⁷ tarafından yapılan değerlendirmesinde ise yine dönemin 1870'ten sonra başladığı ve 1990'larda ise kurumsallaştığı ifade edilmektedir. 1970'lerde Avrupa'da, bankacılık sermayesinin endüstri sermayesine egemen olup tekellerin kurulmasıyla sistem çok gelişmiş fakat metropol sanayilere ucuz ve sürekli hammadde akışı sağlamak, beliren fazla üretimi satacak yeni pazarlar bulmak, sanayinin marjinal verimliliğinin metropollerde çok azalışı nedeniyle sermaye ihraç etmek, fazla nüfusu akıtmak gibi yapısal sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Oluşan bu şartlar neticesinde kıyasıya bir uluslararası rekabet başlamıştır. Bu rekabetin kar marjlarını düşürmesi sonucu ulusal burjuvaziler rekabetin sınırlandırılmasını istemiş, bu da toplam dünya ticaretinin düşmesi tehlikesini ortaya çıkarmıştır. Bunun çözümü o zamana kadar uluslararası organizasyonlara açılmamış sahaları bu organizasyonların etkinlik sahalarına katmak olmuştur.

¹² Steger, a.g.e., s. 54.

¹³ Robert Verzola, (1998.), *Internacional Conferance, “Colonialism to Globalization”*, Five Centurie After Vasco de Gama, on February 26, New Delhi, India.

¹⁴ Baldwin, Martin, a.g.m., s. 7.

¹⁵ Uras, a.g.e., s. 80.

¹⁶ Steger, a.g.e., s. 58.

¹⁷ Oran, a.g.e., s. 6-9.

Robertson'un ikinci küreselleşme dalgası içerisinde değerlendirdiği yükseliş evresi 1870'lerden 1920'lerin ortalarına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Modernlik sorununun ilk kez temalaştırılması, kabul edilebilir bir ulus toplumun doğru taslağı anlayışının giderek küreselleşmesi, ulusal ve kişisel kimliklere ilişkin düşüncelerin temalaştırılması, Avrupa'lı olmayan birkaç toplumun uluslararası topluma kabulü, insanlık hakkındaki düşüncelerin uygulamaya sokulması girişimleri, göçe getirilen sınırlamaların küreselleşmesi, küresel iletişim biçimlerinin hızı ile sayısındaki artış, ilk uluslararası romanlar, Hristiyan birliği hareketinin yükselişi, küresel yarışmaların- olimpiyatlar, dünya kupası, nobel ödülleri- gelişimi, dünya zamanının yürürlüğe konması ve miladi takvimin küresele yakın oranda benimsenmesi, ilk dünya savaşı gibi olaylar da bu dönemin göze çarpan gelişmeleridir.¹⁸

Robertson'un beş evreli modelinde dördüncü evre olan hegemonya için mücadele evresi 1920'lerden 1960'ların sonlarına kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu dönemde yaşananlar ise yükseliş döneminin sonunda ortaya çıkan baskın küreselleşme sürecinin kırılma terimlerine ilişkin tartışmalar ve savaşlar, Milletler Cemiyeti'nin ardından, Birleşmiş Milletler'in kurulması, ulusal bağımsızlık ilkesinin kabulü, çatışan modernlik anlayışları ve ardından soğuk savaşın en üst noktasına çıkması, soykırımın ve atom bombasının kullanılmasının ardından insanlığın doğasına ve insanlığa ilişkin beklentiler üzerinde yoğun biçimde durulması ve üçüncü dünyanın daha izlenebilir hale gelmesidir.

İkinci küreselleşme dalgasının felsefi arka planına baktığımızda daha çok pazarlara ulaşma isteği, kar marjlarını artırma isteği, dolayısıyla da kapitalist bir anlayış hemen kendini göstermektedir. Hem birinci küreselleşme dalgasında hem de ikinci küreselleşme dalgasında ekonomik istekler tamamen açık bir pozisyondadır.

Bunlar ikinci Küreselleşme dalgasının ekonomik, sosyolojik ve siyasal olaylarıdır. O döneme kadar olan köylü-kentli-asil gibi sınıfların dışında işçi diye yeni bir sınıfın ortaya çıkması da çok dikkat edilmesi gereken bir husustur. Çünkü daha sonra dünya genelinde karşılaşılabilecek olayların şekillenmesinde bu sınıfın etkileri görülecektir. Bir başka dikkat çekici nokta ise birinci küreselleşme dalgasında coğrafi engeller ve sınırlı teknoloji hızı yavaşlatırken; ikinci küreselleşme dalgasının durmasına veya yavaşlamasına bizzat devletlerin sebep olmasıdır.¹⁹

¹⁸ Robertson, a.g.e., s. 100.

¹⁹ Soğuk savaşın başlamasıyla dünya genelinde Doğu ile Batı arasında bir kopuş söz konusu olmuştur. Ancak Batı kendi içerisinde Doğu da kendi içerisinde daha ileri boyutta ekonomik, askeri, siyasi ve kültürel yakınlaşma yaşamıştır. Bu döneme kadar daha çok devlet düzeyinde olan organizasyonların yerini sayıları onlarla anılan devletlerin biraraya gelmesiyle oluşan organizasyonlar almıştır. Bu küreselleşme zincirinin küçük de olsa bir halkası olarak değerlendirilebilir. NATO, COMECON, Varşova Paktı bu dönemin önemli organizasyonları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Bahri Ulaş, Milletlerarası Kurumlar, Kardeş Matbaası, Ankara, 1966.

4. Üçüncü Küreselleşme Dalgası

1989-1991 yıllarından itibaren dünyanın gündemine giren üçüncü dalga olayları, etkileri ve üzerindeki tartışmalar nedeniyle birinci ve ikinci dalgalardan oldukça farklıdır. Birinci dalgada keşifler yoluyla coğrafi mekanları ve zengin doğal kaynakları Batı dünyasının kullanımına sunan bir sonuçla karşı karşıya kalınmıştır. İkinci dalga birinciye oranla organizasyon sahasını daha da genişletmiş, geliştirmiş ve argümanları çoğaltmıştır. Üçüncü dalga bu ikisinden farklı olarak insana ait ne varsa topyekün sınırlarından kurtuluşu gibidir. Sosyal, kültürel, ekonomik ekolojik, hukuksal ve askeri açıdan organizasyonların mekan ve etki boyutunu dünyanın tamamına olmasa da tamamına yakın bir büyüklüğüne ulaştırmıştır.²⁰

Verzola²¹ bu dönemi üç aşamalı olarak ele almıştır. Birinci aşamada ülkeler daha çok korumacı politikalarla ekonomik bağımsızlıklarını ve egemenliklerini artırma yoluna gitmişlerdir. Ülkelerin ekonomik egemenlikleri yine de IMF, WB, ve WTO gibi organizasyonlar tarafından kuşatılmıştır.

Hohnen'in değerlendirmesinde de bu dalga diğerlerinden önemli farklılıklarla ayrılmaktadır. Bu farklar;

Toplum yapısında büyük bir yenilenme vardır. Televizyon ve internet gibi modern iletişim politikayı sürekli değiştirmektedir.

Bu yeni teknolojiler davranışlarımız konusunda yeni bir bilinç düzeyi yaratmakta ve sorumluluğumuz noktasında bizi yeni perspektiflere zorlamaktadır.

Aynı teknoloji sınırsız ekonomik büyüme için gerekli olan kaynaklar arasındaki temel çelişkilerle yüzyüze gelmemizi doğurmaktadır.

Tarihte daha öncelerden daha fazla olarak insanlık artan bir eşitsizlik ve muhalifliklerle yüzyüze gelmektedir.²²

Dikkat edilmesi gereken bir nokta şudur ki; insan hakları ve demokrasi söylemleri ön plana çıkarılmakta ve hümanist bir anlayışın bu dalganın egemen felsefesi olduğu ifade edilmektedir. Ancak ekonomik istekler (pazarın egemenliğinde bir dünya kurma) ne kadar kamufle edilmeye çalışılsa da dikkatli analizlerden çıkan ortak sonuç budur.

Bu gün içinde bulunduğumuz üçüncü dalga farklı tepkileri de beraberinde getirmektedir. Bir kısım savunuculuğunu yapmakta bir kısmı da karşıtlığını yapmaktadır. Birtakım araştırmacıların ise ılımlı yaklaştıkları küreselleşmenin üçüncü dalgası ekonomik, kültürel, hukuki, siyasal teknolojik ve ideolojik sahalarda etkili olmaktadır.

Çoğu araştırmacının üzerinde önemle durduğu gibi ülkelerin ekonomileri, kültürleri bu durumdan olumsuz etkilenmekte devletlerin egemenlikleri hem içerde hem de dışarda

²⁰ Ekiz, a.g.t., s. 25.

²¹ Verzola, a.g.y., s. 7.

²² Paul Hohnen, (2005), Global Policy Forum, The G 8, Globalization and the Last Wave, June, 30, s. 2-3.

sınırlanmaktadır. Bu günkü küreselleşme henüz tamamlanmış bir durum değildir. Halen çeşitli dinamikleriyle devam eden bir süreçtir. Boldwin ve Martin' e göre üçüncü dalga ABD hegemonyası altında devam etmektedir.²³

Üçüncü dalga bilginin ulusal sınırların ötesinde daha hızlı taşınmasını gerektirmiştir. Bilgi formüllerin ucundadır, dünya sınırlarından arınmış küresel köy olmuştur.²⁴

Sorman²⁵ da bu konuda yaptığı değerlendirmede; dünyanın mükemmel olmadığını ancak şu ana kadar görülen en yüksel kişisel özgürlük, bilimsel gelişme ve ekonomik ilerlemeye ulaşıldığını belirtmektedir.

Sonuç

Kişisel veya toplumsal liderlik, çevresindeki olayları iyi analiz etmeyi ve bu analiz sonucunda da yönlendirebilmeyi gerektirmektedir. Bu, devletler için de böyledir. Tarihsel süreçte lider devletler olayları iyi analiz etmişler ve yönlendirebilmişlerdir. Bölgesinde ve dünyada daha etkin bir rol ve liderlik çabasında olan ülkeniz için bu durum bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın bu günkü pozisyonunu belirleyen en önemli olgulardan biri olan küreselleşmeyi kavramak ve bu süreçte etkin bir rol oynamak için doğru analizler yapmamız gerekmektedir. Eğer bu günkü küreselleşme dalgası I. ve II. dalgalar gibi sonuçlanmış olsaydı sonuca odaklı bir analiz yapmamız yerinde ve yeterli olabilirdi. Ancak III. Küreselleşme dalgası henüz sonuçlanmadığından süreç odaklı bir analiz yapmamız yerinde olabilir.

Her ne kadar I. ve II. küreselleşme dalgalarının sonuçları üzerinden bir analiz yapmak yeterli görünse de; III. küreselleşme dalgasının sonuçlarıyla ilgili doğru bir öngöründe bulunabilmek için I. ve II. küreselleşme dalgalarının süreçlerini ve sonuçlarını birlikte analiz etmek daha faydalı olabilir.

Ekonomik küreselleşme, siyasal küreselleşme, hukuki küreselleşme veya diğer yönlerinden herhangi birini önplana alarak yapılan tek yönlü bir küreselleşme analizi yolumuzu yeterince aydınlatmayacaktır.

Kaynakça

Boldwin, Richard E. MARTİN, Philippe, (2007), Two Waves of Globalization Superficial Similarities, Fundamental Differences, <http://www.abes.org/papers/6904>.

Cangızbay, Kadir, (2003), Globalleşirme Terörü, Ankara, Odak Yayınları.

Ekiz, Can, (2010), Küreselleşme ve Ulusal Egemenlik Üzerine Etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.

Goldin, Ian, REİNERT, Kenneth, (2007), Globalization for Dewelopment, World Bank, Palgrave Mac Millan.

Hohnen, Paul, (2007), Global Policy Forum, The G 8, Globalization and The Last Wave, June, 30.

²³ Boldwin, Martin, a.g.m., s. 5.

²⁴ Verzola, a.g.y., s. 6.

²⁵ Guy Sorman (2001), "Behold Our Familiar Cast of Characters", The Wall Street Journal Europe, July, 20-21, s. 2.

- Oran, Baskın, (2001), Küreselleşme ve Azınlıklar, Ankara, İmaj Yayınları.
- Robertson, Roland, (Küreselleşme Toplum Kuramı ve Küresel Kültür, ç. Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Sarıtaş, İbrahim, (2006), Küreselleşme, Feodaliteden Küreselleşmeye, Lotus Yayınları, (Ed) Ankara.
- Sorman Guy, (2001), "Behold Our Familiar Cast of Characters" The Wall Street Journal, Europe, July, 20-21
- Steger, Manfred B. (2006), Küreselleşme, ç. Abdullah Ersoy, Ankara, Dost Yayınları.
- Şen, Y. Furkan,(2006), Küreselleşme Sürecinde Milliyeçilik Trendleri Ve Ulus-Devlet, Ankara, Yrgı Basım Yayım.
- Uras, Ufuk, (2005), Alternatif Siyaset Arayışları, İstanbul, İthaki Yayınları.
- Verzola, Robert, (1998), Internacional Conferance, "Colonialism to Globalization", Five Centurie After Vasco de Gama, on February 26, New Delhi, India

Orta Asya Kazak Diasporasının Vatana Dönüşü ve Uyum Meseleleri

Bibziya K. KALŞABAYEVA*

Özet

Ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesi için Kazakistan nüfusunun 2015 yılına kadar 20 milyon olması gerektiği ifade edilmiştir. Doğal üreme ve göçler nüfusu artırmada iki yol olarak görülmektedir. Bu anlamda göçlerin Kazakistan için önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geri göç, Kazakistan, devlet yardımı, göçmenler, iskân.

Middle Asia Kazakh Diaspora's Return To Hometown and Adaption Issues

Abstract

For realization of national goals, the population of Kazakhstan needs to be 20 million till 2015. It has been seen that the natural reproduction and remigration are two ways to increase the population. Therefore the importance of remigration will be revealed spontaneously.

Key Words: Remigration, Kazakhstan, public aid, emigrant, settling.

Kazakistan Cumhuriyeti'nin günümüzdeki sosyo-ekonomik durumu, geçmişte bazı tarihî olaylara bağlı olarak yurt dışına göç etmek zorunda kalan Kazakların tarihî vatanlarına geri dönüş süreçleri gelişimini sürdürmektedir. Son istatistikî verilere göre, 2001 yılı 2000 senesi ile karşılaştırıldığında % 22.5 artış gözlenmektedir. Bu göstergede Kazakistan Cumhuriyeti'ne göçün % 43.2 arttığını, Kazakistan'dan başka ülkelere göçün % 8.4 arttığını da göstermektedir. Kazakların tarihî vatanlarına dönmelerinin, Kazakistan'daki dil ve demografi problemlerinin çözülmesine katkısı yadsınamaz. Bağımsızlığın ilk 10 yılında (1991-2001) ülkedeki Oralman Kazakların (yurt dışından vatanlarına dönen göçmen Kazakların) sayısı % 5 artmıştır (TURLANKIZI, 2003, 2).

Nüfus bilimi uzmanlarının fikrine göre 2015 yılında Kazakistan'ın nüfusunun 20 milyona ulaşması için en az 3,5 milyon Kazak'ın vatana dönüşünün sağlanması gerekmektedir. Bunun için yabancı ülkelerde yaşamakta olan diasporanın yarısına yakınının ülkeye dönmeleri, Kazakistan'ın kuzeyindeki verimli topraklara yerleştirilmeleri ve ev sahibi olmaları sağlanmalıdır. (TUKUMOV, 1999, 178).

* Doç. Dr., El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi Öğretim Üyesi, Almatı-Kazakistan

Günümüzde Orta Asya'da, (Kazakistan sınırları dışında) iki milyona yakın Kazak yaşamaktadır. Onların çoğunluğu Özbekistan ve Karakalpakistan'da (1,5 milyon), Türkmenistan'da (yaklaşık 80 bin), Kırgızistan'da (yaklaşık 45 bin), Tacikistan'da (1-2 bin) bulunmaktadır. Bu ülkelerdeki Kazak diasporasının bir bölümü bağımsızlıktan bu yana ülkeye dönmeye başlamışlardır. 2000 yılından itibaren Orta Asya'daki Kazakların ana vatana dönüş süreci, – resmi izinle veya izinsiz-, eskiye nazaran hızlanmıştır. Bunda o ülkelerdeki iç siyasî, sosyal ve ekonomik durumun da etkisi olmuştur.

Tarihî vatanlarına dönen Kazakların büyük bir bölümünü Özbekistan'daki Kazaklar oluşturmaktadır. 01.01.2003 tarihinde Özbekistan'dan Kazakistan'a 21.803 Kazak gelmiş, 01.01.2004'de artış göstererek 28.025 Kazak vatanına dönmüştür (DEMOGRAFIÇESKİY, 2004, 295-300). Görüldüğü üzere Özbekistan'dan göç eden Kazakların sayısı çok fazladır. Kazakların yoğun olarak yerleştiği Karakalpakistan'da, Taşkent ve Nevaî vilâyetlerinde Kazakların sayısı bir hayli azalmıştır. Buna Kazakların sosyal ve siyasî haklarının korunmaması, sosyal statüsünün düşüşü, maddî durumlarının kötüleşmesi, hayatın birçok sahasında hukuklarının olmayışı, Kazakça okulların kapatılması sebep olarak gösterilebilir. Meselâ, 1996 yılında Özbekistan Lâtin alfabesine geçti, 1999 yılında Kazakça eğitim veren 10 okul kapatılıp, 20 binden fazla öğrenci Özbek okullarına yerleştirildi. Taşkent şehrindeki Nizami Enstitüsü'nde Kazak dilinde hazırlanan İlköğretim Eğitimi Bölümü kapatılıp, Kazak Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne alınan öğrencilerin sayısı azaltıldı. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği zamanında Hrucev'in yönetimi sırasında Özbekistan'a kiraya verilen topraklar (mesela Bostandık kasabası) bağımsızlıktan sonraki yıllarda tamamen Özbekistan'a bağlandı. Yaşamakta oldukları yer ile birlikte Kazakistan'a bağlanmak için bazı Kazaklar birkaç defa girişimde de bulunmuştu. Ancak, Kazakistan ile Özbekistan arasındaki görüşmelerden bir sonuç çıkmayınca bu topraklar Özbekistan'da kaldı. Görüşmelerden bir sonuç çıkmayacağını anlayan bölge sakini Kazakların bir kısmı Kazakistan'a dönmeye başlamışlardır. Ayrıca, Aral Gölü'nün ekolojik durumunun bozulması da birtakım sıkıntılar doğurmaktadır. Buna son günlerde su problemi de eklendi. Özbekistan'dan Kazakistan'a Kazakların dönmelerinde etkili olan diğer bir faktör ise işsizliktir. Kazaklar arasında, özellikle gençler ve kadınlarda işsizlik çok fazla. Yüksek öğrenimi olmayanların %50-60'ı işsiz durumdadır, Karakalpakistan'da ise işsizlik %70'ler düzeyine ulaşmıştır (BİİL, 2003, 3).

Özbekistan'dan göçün artışının bir başka sebebi, Göçmen ve Demografi Ajansının verdiği bilgilere göre, Özbekistan ile Kazakistan arasındaki sınır son hâlini aldıktan sonra, tartışma konusu olan toprakların durumu çözüme kavuşup, iki taraf arasında anlaşmanın imzalanmasına bağlıdır. Özbekistan'a bağlanan, Güney Kazakistan Vilayeti, Sariağaç

Kasabasının, Türkistan yerleşkesindeki 117 ailenin 96'sı Kazakistan'a göç ettirilmiş, kalan 21 aileye ise Kazakistan tarafından maddi yardımlarda bulunulmuştur. Buna bağlı olarak Güney Kazakistan Vilâyeti'nin valisi, söz konusu ailelere vilâyet bütçesinden 140 milyon Tenge (875 bin Avro) verildiğini açıklamıştır. Günümüzde Özbekistan'da gelişme düzeyinde düşüş gözlenmektedir. Bu ülkeye göç eden insanlara göre ayrılanların sayısı daha fazladır. Meselâ 1990'lı yılların ortasına kadar ülkeden 70-80 bin kişi ayrılmışsa, sonraki yıllarda 45-50 kişi daha başka ülkelere yerleşmiştir. Özbekistan'dan ayrılan Kazaklar, 1996 yılında bu ülkenin nüfusunun % 1,2'sini oluşturmaktaydı. 1997'de ise oran % 0,8 olarak gözlemlenmiştir (MAKSAKOVA, 1999, 5-6).

Kazakların tarihî vatanlarına geri dönmelerindeki bir başka önemli etken, Kazakistan Cumhuriyeti'nin oralmanlara (muhacirlere) göstermiş olduğu ekonomik destektir. Göç edip gelenlere kota ayrılarak onlara toprak ve ev verilmesi gibi her türlü sosyal kolaylıklar da sağlanmaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ekselansları Nursultan Nazarbayev tarafından onaylanan ve göçmenlere ayrılan kota her yıl artmaktadır. Mesela, 2000 yılı 500, 2001 yılı 600, 2002 yılı 2.655, 2003 yılı 5.000, 2004 yılı 10.000, 2005 yılı 15.000 aileye kota ayrılmıştır

Kazakistan'ın Göçmen ve Demografi Ajansı'nın verdiği bilgilere göre, Aral bölgesinden 1989-1993 yılları arasında her sene 10 binden fazla kişi ülkeye göç etmiştir. 1992-1997 yılları arasında ise Özbekistan'da 40.700 kişi göç etmiştir. Bunların %75'i Özbekistan'a bağlı, Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti'nden gelenlerden oluşmaktadır (KOBILADİN, 2008, 43-47). Özbekistan'dan göç eden Kazakların önemli bir kısmı Kazakistan'ın güneyine yerleştirilmiştir. Bunun sebebi yaşadıkları eski topraklarda alıştıkları sıcak iklim Kazakistan'ın bu bölgesinde mevcuttur. Bu Kazaklar ilk olarak Almatı vilâyetine sonra sırasıyla Güney Kazakistan, Cambıl, Mangıstau (Mangışlak) vilâyetlerine yerleştirilmiştir. Güney Kazakistan vilâyetine gelen toplam 13.605 kişinin 3.841'i şehir merkezine, 9.764'ü köylere yerleşmiştir. Cambıl vilâyetinde ise gelen toplam 11.149 kişinin 2.648'i şehir merkezine, 8.501'i köylere iskân edilmiştir. Mangıstau vilâyetinde ise toplam 6.341 kişinin 5.731'i şehir merkezine, 610'u köylere yerleşmiştir. Ayrıca 2002 senesinde Almatı vilâyetine Özbekistan'dan 338, Türkmenistan'dan 54, Tacikistan'dan 62, Kırgızistan'dan ise 14 kişi göç etmiştir (İTOĞI, 1999, 21). Bu göstergeden, Orta Asya'dan göç edip gelen bütün muhacirlerin Kazakistan'ın güney bölgelerine yerleştikleri anlaşılmaktadır. Güney bölgelerine yerleşenlerin çoğu köylere, batıya gelenlerin çoğu ise Mangışlak vilâyetine yerleşmiştir.

Ülkeye dönenler arasında sayısı bakımından ikinci sırayı Türkmenistan'dan gelenler almaktadır. Türkmenistan'da yapılan 1995 yılı nüfus sayımına göre, bu ülkede 87 binden fazla Kazak yaşamaktaydı. Bunların çoğu Mangıstau vilâyeti yakınlarındaki Balkan (eski adı Krasnovodsk) ilçesine yerleşmiştir. Kazakistan Cumhuriyeti sınırındaki Türkmenistan'ın Bekdaş köyünün sakinlerinin % 55'i Kazaklardan oluşmaktadır. Ayrıca, Koşoba, Kızıl-Kiya, Kulli-Mayak, Cebel Ufra'da birçok Kazak yaşamaktadır (BEKDESİNOV, 2002, 1). Karakalpakistan yakınlarındaki Daşoğuz vilâyetinde 33 bin Kazak vardır. Ahal, Lebel, Mayır vilâyetlerinde de 3.500 Kazak yaşamaktadır. Türkmenistan'da Kazak dilinde 33 okul eğitim vermekte, bu okullarda 4.800 Kazak öğretim görmektedir. Kazakistan ile Türkmenistan hükümetleri arasında yapılan anlaşmaya göre, (Almatı, 27 Şubat 1997) Türkmenistan'daki Kazak okullarının öğretim araç-gereçleri meselesi çözüme kavuştu. Bununla birlikte buradaki Kazakların geleceği konusunda bazı sorunlar mevcuttur. Kazakistan 11 yıllık ilk ve orta öğretimi 12 yıla çıkarmıştır, Türkmenistan'da ise tersine 9 yıla düşürülmüştür. Yüksek öğrenim ise tamamen Türkmen dilinde yapılmaktadır. Bu sebeplerden dolayı bu ülkedeki Kazaklar, Kazakistan'a dönmeyi arzulamaktadırlar (HOROŞKİN, 1876, 19).

1989-1998 yılları arasındaki istatistiki verilere göre, Türkmenistan'dan göç eden Kazakların çoğu, bu ülke yakınlarındaki Mangıstau vilâyetine yerleşmiştir. Bu vilâyete göç eden toplam 22.746 kişinin 22.118'si şehir merkezine, 628'i ise köylere yerleşmiştir. Türkmenistan'dan Kazakistan'a toplam 27.808 kişi göç etmiştir.

Mangıstau bölgesine 1991-2003 yılları arasında 41.024 Kazak göç etmiştir. Bunların çoğunu Türkmenistan ve Özbekistan'dan gelenler oluşturmaktadır. Bu ülkelerdeki sosyo-ekonomik gelişmenin yavaşlığı, insanların toplumsal, siyasi ve kültürel ihtiyaçlarının tam anlamıyla karşılanmayışı, Kazakların ana vatanlarına dönemlerindeki en önemli etkeni teşkil etmektedir (BELDEBAYULI, 2002, 45).

Tacikistan'da bugün 2.500 kadar Kazak yaşamaktadır. Bunların çoğu Hatlon ve Leninabad vilayetlerinde yerli Tacik ve Özbek halkları ile birlikte yaşamaktadır. Bu yüzden onların dili ve kültürleri üzerinde yerli halkın büyük etkisi olduğu görülmektedir. Burada Kazakça okul bulunmamaktadır. Bu yüzden Tacikistan'da Özbek dilinde eğitim alıp, Kazakistan'a dönen Kazaklar Yüksek öğrenimde bazı zorluklar yaşamaktadır. Bu durum onların Kazakistan'a dönüş sürecini hızlandırmıştır. Tacikistan'dan göçüp gelen Muhacirler, bütün göç edip gelenler arasında sayısı bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. 1992-1994 yılları arasında Tacikistan'daki Kazakların çoğu ülkelerinde dönmüştür (HOROŞKİN, 2002, 45). Tacikistan'da kalanların durumlarının iyi olduğu söylenemez. Kazakistan'a göç eden akrabaları

ile bağlantıları kopmuş, onlardan habersiz bir şekilde yaşamaktadır. Bu yüzden onlar da bir an önce Kazakistan'a dönmek istemektedir.

Tacikistan'dan Kazakistan'a gelen Kazakların 4.537'si Güney Kazakistan vilayetine yerleşmiştir. Bunların 574'ü şehir merkezinde, 3.783'ü köylerde oturmaktadır. Jambıl vilayetine gelen 581 kişinin 97'si şehir merkezine, 484'ü köylere yerleşmiştir. Almatı vilayetine ise toplam 94 Kazak gelmiştir (SULTANBEKOV, 2002, 129). Kazakistan'a Tacikistan'dan gelen toplam muhacirlerin sayısı 5.337'dir. Bunların da çoğu güney vilayetlerine yerleşmiştir.

Kırgızistan'da 1999 yılı yapılan nüfus sayımına göre toplam 4.822.938 kişinin 42.657'sini Kazaklar oluşturmaktaydı (JUMASAN, 2002, 86-129). Kazakistan'a Kırgızistan'dan toplam 2.093 muhacir yukarıda gösterilen tarihler arasında göç edip gelmiştir. Orta Asya ülkeleri arasında Kırgızistan'dan gelen Kazaklar'ın sayısı azdır. Kırgızistan'ın sosyo-ekonomik gelimesi yavaş olsa da oradaki Kazaklar'ın ekonomik durumlarının kötü olduğu söylenemez. Bu yüzden orada yaşayan Kazaklar, Kazakistan'a dönmek için acele etmemektedir (DEMOGRAFİÇESKIY, 2005).

Genel olarak Kazakistan'a 1989-1998 yılları arasında Orta Asya'dan toplam 85.502 muhacir Kazak göç etmiştir. 2000-2001 yıllarında 5.000'e yakın aileye ev verilip, onlara bazı kolaylıklar sağlanmıştır. 2003 yılında ise Almatı şehri boyunca 342 aileye ev, 120 aileye toprak verilmiştir (İTOĞI, 1999, 36-129).

31 Ekim 2004'de Nursultan Nazarbayev, 10 bin Kazak ailesinin yani 30-40 bin kişinin tarihi vatanlarında dönmeleri için kota ayrılmasına karar vermiştir. Kazakistan Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre, 1991-2007 yılları arasında Kazakistan'a 651.299 (165.861 aile) yakın ve uzak ülkelerden göç edip gelmiştir. Bunun % 61,3'ü yani 399.453'ünü Özbekistan'dan gelenler oluşturmaktadır

Kazakistan'a kota ile gelen muhacir Kazaklara gereken yardım yapılmaktadır. Mesela, 2003 yılı kota ile 5.000'e yakın aile Kazakistan'a göçürüldü. Bunların 4096'sı Özbekistan'dan, 91'i Türkmenistan'dan, 10'u Tacikistan'dan, 10'u Kırgızistan'dan gelmiştir. Bir yıl içinde muhacir Kazakların ihtiyaçlarının karşılanması için bütçeden 1 milyar tengeden fazla para ayrılmış, onun 768 milyonu ile ev sahibi olmaları sağlanmış, 358 milyon ise sosyal ihtiyaçlar ile yol masraflarına ayrılmıştır. Buna Özbekistan'daki Türkistan yerleşkesindeki 117 ailenin göç ettirilip getirilmesi de girmiştir (İTOĞI, 1999).

Kota ile gelen muhacirlerin Kazakistan'ın çeşitli bölgelerinde yerleşmelerinde, bu bölgelerin valilerinin yardım ve destekleri de olmuştur. 2002 senesinde Karagandı vilayetine 1.325, Aktöbe vilayetine 644, Kızılorda vilayetine 614, Akmola vilayetine 399, Doğu Kazakistan vilayetine 139, Atırâu vilayetine 134, Kostanay vilayetine 107, Batı Kazakistan vilayetine 101, Kuzey Kazakistan vilayetine 100, Pavlodar vilayetine 71 muhacir göç edip yerleşmiştir (MAKSAKOVA, 1999, 5-6). Görüldüğü üzere bu vilayetlere yapılan göç, Kazakistan'ın diğer vilayetlerine göre az olmuştur.

Kazakistan'ın dışında ömür sürüp bugün Kazakistan'a dönmüş olan muhacir Kazakların, ata yurtlarındaki toplumsal hayata uyumlarının sağlanması meselesi günümüzdeki çözüm bekleyen başlıca konulardan birini oluşturmaktadır (TUKUMOV, 1999, 14). Bununla birlikte yurt dışındaki Kazakların yaşadıkları bölgelere gidip onların sosyal yaşamlarının görülüp, ana vatanlarına dönme imkanlarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak, Orta Asya'daki Kazak diasporasının söz konusu bu meseleleri ile tarihi etnografik açıdan araştırılmasının günümüzde bir hayli zorluklar doğurduğu açıktır. Çünkü Türkmenistan'daki Kazakların yanına gidilmesi için özel izin alınması şarttır. Özbekistan'da ise gerekli evrakların tamamlanması için birçok makama başvurmak gerekmektedir. Bununla birlikte, söz konusu olan bölgelerden Kazakistan'a göç (kota ile de olsa kotasız da olsa) -coğrafi yakınlıklardan olsa gerek-, diğer ülkelere göre daha fazladır.

Göçebe uygarlığa sahip olan Kazakların herhangi bir yere çabuk uyum sağlayabilmesi, Kazak diasporasının bir ayrıcalığıdır. Bazı yabancı araştırmacılar, Kazaklardaki esas değer bu özellik olduğunu belirtmiştir. Muhacirlerin ana vatana uyum sağlamalarındaki en önemli problem ev sahibi olmaları konusudur. Bu konuda hükümete büyük rol düşmektedir. 2000-2001 yıllarında beş bin kadar aileye ev verilip, onlara bazı kolaylıklar da sağlanmıştı. 2003 yılında ise, 120 aileye arsa verildi ((BİL, 2003, 3). Buna bağlı olarak Mangıstau vilâyetinde 2003 yılı bütçesinden 11 milyon tenge muhacirlerin yol masrafı ve bir defaya mahsus olmak üzere verilen yardım ücreti olarak harcanmıştır.

Mangıstau vilayetini Aktau ve Janaözen şehirlerinin yakınlarındaki beldelerde konuşlandırılan 10.000'e yakın muhacire resmi kayıtlarının yapılması için imkân sağlanmıştır. Aktau şehri yakınlarındaki Priozerñny-3 ve Mangıstau beldesinde muhacirlere 10 parsel arsa özelleştirme yoluyla, 21 parsel ise kira yoluyla verilmiştir. Kota ile gelen Kazaklara devlet tarafından mümkün olduğunca yardım yapılmaktadır (MAKSAKOVA, 1999,5-6).

Kazakistan'a göç eden birçok muhacir, Güney Kazakistan vilâyetine yerleşmiştir. Çeşitli kasabalarda Dastan, Dostık, Atameken, Saule adlarında köyler oluşturuldu. Buralara okullar ve sağlık ocakları açıldı ve iş imkânları sağlandı. Bu işlemlerin gerçekleşmesi için vilâyet bütçesinden 20 milyon tenge ayrılmıştır (DEMOGRAFİÇESKİY, 2004, 295-300). Muhacirlerin %90'ı Karakalpakistan ve Özbekistan'dan gelmiştir. Bununla birlikte muhacirlerin vilâyet ve kasaba merkezlerine yerleşmeleri zaten büyük bir sorun olan işsizlik meselelerini daha da artırmıştır. Ülke içine yerleştirilen muhacirlerin bu konuda daha dikkatli olunması gerekmektedir. Çoğunlukla muhacirler, tabiat ve iklim şartlarının müsait olmasına bağlı olarak güney bölgelerine yerleşmeyi tercih etmektedirler. Onların kuzey bölgelerine yerleşmelerinin özendirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Bu, vergi indirim, kolay kredi ve iş imkânının sağlanması şeklinde gerçekleştirilebilir.

Kazakistan Cumhuriyeti *Halk Göç Kanunu*'nun 29. maddesinin 5. fıkrasına göre kota harici göç eden muhacirlere yerel idare organları tarafından mümkün olduğu kadarıyla yardım edilmektedir. Buna bağlı olarak Mangıstau vilâyetinde 2003 yılı bütçesinden 11 milyon tenge, 2003 yılında kota harici olarak göç edip gelen muhacirlerin yol masraflarının ödenmesi ve bir defaya mahsus yardım ücreti olarak kullanılmıştır. Muhacirlerin kendi imkânlarıyla ev yapmaları için onlara arsa verilmesi işlemleri de devam etmektedir. 2002 yılında Aktau valisinin kararıyla şehir yakınlarında Progress, Himik, Miçurinets ve Sintez beldelerinden 53 parsel arsa özelleştirme yoluyla verilip, 148 aileye de kiralama yoluyla arsa verilmiştir.

Uzak ve yakın ülkelerden gelen Kazakların ana vatanlarına uyumlarının sağlanmasında çözülmesi gereken başka bir mesele ise Kazak alfabesi meselesidir. Günümüzde dünya Kazaklarının konuşma dilinde hiç bir farklılık yoktur. Ancak farklı ülkelerde yaşayan Kazaklar farklı alfabeler kullandıklarından birbirlerinin yazı dilini anlayamamaktadırlar. Mesela Özbekistan ve Türkmenistan Lâtin alfabesine geçmiştir; Kazakistan, Moğolistan ve Rusya'da yaşayan Kazaklar Kiril alfabesini kullanmaya devam etmektedir. Avrupa'daki Kazaklar ise uzun yıllardan beri Lâtin alfabesi kullanmakta. Bu mesele ana vatanlarına dönen Kazaklar için, özellikle eğitim alanında büyük zorluklar doğurmaktadır. Bunun için eğitim kurumlarına sınava giren öğrencilere bu konuda kolaylıklar sağlanmaktadır. Mesela, Almatı'daki Kazak Kızlar Pedagoji Üniversitesi'nde bu öğrenciler için Hazırlık Bölümü açılmıştır; onlara ücretsiz yatakhane ve yemek verilmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Kanunu'nda diaspora temsilcilerinin Kazakistan vatandaşlarıyla eşit eğitim alma haklarının olduğu belirtilmiştir. Kuşkusuz ki muhacirlerin eğitim meselesinin çözülmesi onların ana vatanlarına uyum göstermelerine büyük katkı

sağlayacaktır. Bununla birlikte uzak ve yakın ülkelerden göç edip gelen bütün muhacirlerin devlet tarafından ücretsiz okutulması mümkün olamamaktadır. Bu yüzden kanaatimizce, gelişmiş ülkelerde (ABD, Japonya, Avrupa) yaşayan Kazaklar, o ülkelerde eğitimlerini tamamlayıp, bilgi ve birikimlerini Kazakistan'da kullansa son derece yerinde olur.

Muhacirlerin ana vatanlarına uyum sağlamalarında, onların geniş topraklara sahip Kazakistan'a dağıtılmadan, ülkelerine alışana kadar, belli bölgelerde toplanması faydalı olacaktır. Bu, sosyo-ekonomik olarak da demografik-siyasi olarak da doğru çözüm olur. Günümüzde de bazı vilâyet ve kasaba yöneticileri muhacirleri toplu olarak bir merkeze yerleştirmektedir. Ülkelerine dönen muhacirlerin çoğunun ekonomik durumları yetersizdir; bu yüzden ülke sınırlarını geçtikten sonra onlara ev sahibi, arsa sahibi olmaları konusunda devlet ve yerel yöneticiler yardımcı olmalıdır. Devlet Başkanı Ekselansları Nursultan Nazarbayev de hükümete, tüm vilâyetler ve Astana ile Almatı şehir valilerine bu hususta hassas olmaları konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Muhacirlerin ana vatanlarına uyum süreçlerini çabuk geçirmeleri, Kazakistan şartlarına çabuk alışmaları için her türlü faaliyetler hakkıyla yapılmalıdır. Meselâ, onları çeşitli kasabalara ve köylere dağıtmak yerine belli bir noktada toplamak gerekmektedir. Çünkü eski örf ve âdetlerini korumuş olan bu muhacirlerden, Kazakistan'da unutulmaya yüz tutmuş değerleri öğrenme imkânı doğacaktır. Bununla birlikte, göç neticesinde ortaya çıkan uyum sorunu böylece daha kolay çözülecektir.

Yurt dışındaki Kazakların ana vatanlarına dönüşleri Kazakistan Devleti'nin gelişim stratejisinin başlıca yönlerinden biridir. Dünyanın itibarlı ülkelerinden biri hâline gelen Kazakistan, uygar dünyada yaşayan Kazaklara ve ana yurduna dönen kardeşlerine yardımı bir devlet politikası olarak belirlemiştir.

Ulusal güvenliğin gelişmesi ve ekonomiye yeni iş gücünün sağlanması için, Devlet Başkanı 2015 yılına kadar ülke nüfusunun 20 milyona ulaşması gerektiğini vurgulamıştı. Bunun için halk sayısının artırılmasının tarihi-demografik ve bilimin gösterdiği yol, doğal üremenin yanı sıra, yurt dışından gelen göçten doğru faydalanılmasıdır. Doğal üremenin güçlenmesi için gençlere, özellikle yeni aile kuran gençlere, çok çocuk doğurmuş olan annelere ve onların çocuklarına devlet tarafından maddi yardımlarda bulunulması gerekmektedir. Bunun yanı sıra göç ederek gelen muhacirlere uygulanan kotayı sınırlamadan, Kazakların yaşamakta oldukları ülkelerle diplomasi yoluyla göç sürecinin kolaylaştırılması, hızlandırılması ve de göç ederek gelenler için her türlü imkânların seferber edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Turlankızı, T. (2003). “T. Turlankızı ile Söyleşi”, *Dala men Kala Gazetesi*, 19.12.2003., Almatı.
- Tukumov, E. (1999). “Kazahi Uzbekstana”, *Tsentrlnaya Aziya i Kavkaz*, Sayı: 6, Moskova.
- Demografiçeskiy, (2004). *Demografiçeskiy Yejegodnik Kazahstana 2004*; Agenstvo PK Po Statistike, Almatı.
- Biil, (2003). “5.000 Oralman Otbası Atajurtka Köşip Keledi”, *Kazak Eli Gazetesi*, Şubat, sayı 3 (250), Almatı.
- Maksakova, L. (1999) “Tendentsii Demografiçeskogo Razvitiya v Uzbekstane”, *Tsentrlnaya Aziya i Kavkaz*, Sayı: 5/6, Moskova.
- Kobılandin, K.İ. (2008) “Sovremenniye Migratsionniye Trendi iz Uzbekstana v Kazahstan”, Sayı:2, İzvestiya NAN RK.
- İtogi Perepisi Naseleniya (1999), Agenstvo RK Po statistike.
- Bekdesinov, A. (2002) “Ulittik Bolmısımızdı Jogaltkan Jokpız”, *Altın Besik Gazetesi*, 24 Mayıs, Sayı: 62, Almatı.
- Horoşkin, A. P. (1876) *Sbornik Statey Kasayuşihsya Turkestanskogo Kraya*, St. Petersburg.
- Beldebayulı, D. (2003) “Oralmandardıń Jartısınan Köbi Baspanasız”, *Ana Tili Gazetesi*, 22 Mayıs, Sayı: 20, Almatı.
- B. SULTANBEKOV, B. (2002) “Armanımız Kazak Kogamın Kuru”, *Altın Besik Gazetesi*, Sayı: 1, Almatı.
- JUMAJAN, B. (2002) “Oralmandardı Ornıkturu Mindetimiz”, *Almatı Akşamı Gazetesi*, 19 Mart, Sayı: 30, Almatı.
- Demografiçeskiy (2005) *Demografiçeskiy Yejegodnik Kazahstana 2004*, Almatı.
- İtogi (2000) İtogi Perepisi Naseleniya 1999, Agenstvo RK Po statistike Migratsiya Naseleniya, Almatı.

Giresun İlinde Lise Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Alışkanlıklarının Araştırılması

Beytullah DÖNMEZ¹
Halil ÇOLAK²
Kürşad Han DÖNMEZ³

Özet

Giresun Merkez ilçede lise öğrencilerinin sigara, alkol ve uyuşturucu alışkanlıkları ile sosyal ve kültürel aktivitelere katılma alışkanlıklarının araştırılması amacı ile 823 lise öğrencisine yönelik bir anket çalışması uygulandı. Çalışmaya 486 kız (%59) ve 337 (41 %) öğrenci katıldı. Bu çalışmada, erkek öğrencilerde sigara içme yaygınlığı (18.2 %), kız öğrencilerden (%5.1) belirgin olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (p<0.00). Alkol kullanımında, erkek öğrencilerle (%13.7), kız öğrencilerin oranında (%5.1) anlamlı bir fark bulunmadı. Uyuşturucu kullanımında ise ankete katılan öğrencilerin oranının (%1) olduğu saptandı. Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin (%38.2) si sigara ve tütün kullanmadığı görüldü. Sportif ve kültürel aktivitelere katılmayan öğrencilerin (%11.7) sinin sigara, (%6.7)sinin alkol ve (%0.7)sinin uyuşturucu kullandığı, katılan öğrencilerin (%88) inin sigara, (%83.9) unun alkol ve (%89.6) sının uyuşturucu kullanmadığı saptanmıştır. Sigaranın zararları hakkında bilgilendirilenlerin sayısı 704 (% 85.5) iken, bilgilendirilmediğini söyleyenlerin sayısı 24 (%2.9) tür. Sigaranın zararları konusunda bilgilendirmenin bu kadar yüksek olmasına karşın özellikle erkek öğrencilerin sigara içme yaygınlığının fazla çıkması Festinger'in "Bilişsel Çelişki Teorisi" ile ifade edilebilir. Sonuç olarak, sigara, alkol ve uyuşturucunun zararları konusunda ilgili kurumlar, eğitim kurumlarında daha farklı bir yöntem izlemelidir.

Anahtar Sözcükler: Sigara, alkol, uyuşturucu, gençlik, lise öğrencisi.

Researching Smoking, Alcohol and Drug Additions at High School Students In Giresun

Abstract

In a neighbouring town of Giresun, a questionnaire was conducted on 823 high-school students to investigate high-school students' habit of cigarette-smoking, alcohol-drinking and narcotic-taking, including their habit of participation in social and cultural activities. In the study were included totally 823 students, of whom 486 are female students (%59) and the rest are male ones (%41). The results obtained indicated that male students' habit of cigarette-smoking (%18.2) was remarkably more common than that of their female counterparts (%5.1). No significant difference was found between male (%13.7) and female students (%5.1) in terms of alcohol consumption. As for the narcotic-consumption, the rate of the students who answered the questionnaire was found to be %1. It was also found that %38.2 of the parents of the students who were involved in the study did not use tobacco or smoke cigarette. The results also showed that %11.7 of the students who were out of sports and cultural activities smoked cigarette, % 6.7 drank alcohol, and % 0.7 took narcotic. Furthermore, %88 of the students involved in such activities did not smoke cigarette, %83.9 did not drink alcohol and %89.6 did not take narcotic. The number of those who were informed of the harms of cigarette-smoking or tobacco consumption was 704 (%85.5), whereas the number of the uninformed was 24 (%2.9). The reason why cigarette-smoking was found to so common particularly among the male students despite so much gain of information about the harmful effects of cigarette-smoking can be explainable through Festinger's 'Theory of Cognitive

¹ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi

² Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi

³ Öğr. Gör. Dr., Giresun Üniversitesi

Paradox'. Consequently, a different method should be followed by the associations concerned and educational institutes to inform people of the harmful effects of cigarette, alcohol and narcotic.

Key Words: Cigarette, alcohol drink, adolescence, students

Giriş

Bilindiği üzere genç nüfus ülkemiz nüfusunun üçte birini teşkil etmektedir (Orak, Özen, Orak, 2004). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sigara ve alkol kullanımı önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sigara kullanımı ile ilişkisi kesin olarak saptanmış olan akciğer kanseri ve kronik bronşit gibi hastalıkların görülme sıklığı giderek artmaktadır (Boyacı, Çorapçıoğlu, Başıyigit, Yıldız,2003). Sigara ve alkol alışkanlığı kalp ve damar hastalıklarının oluşumunda en etkin risk faktörlerindedir. Sigara dumanı içerisinde bulunan başta nikotin ve karbondioksit gibi maddeler, kan basıncını ve kalbin kontraksiyonunu ve hızını artırarak damarlarda spazmı arttırır, kan içerisindeki oksijen miktarını azaltır, damar çeperlerinde tahribatlara yol açarak kandaki yağların damar çepherlerine yapışmasını kolaylaştırarak ateroskleroza çabuklaştırır, yine kanın pıhtılaşmasını artırarak ateroskleroza destekleyerek ani ölümlere yol açar, anjina pektoris ve enfarktüsü tetikler (Onat, Adalet,2000). PİAR'ın 1988'de yaptığı bir araştırmada 15 yaş üstü erkeklerin % 62.8'i, bayanların % 24.3'ü, tüm nüfusunda % 43.6'sı tütün ve tütün mamulleri kullanmaktadır. Bu oran gelişmekte olan ülkeler ile paralellik göstermektedir (PİAR, 1988) .Daha önceden bu tehlikeyi sezen gelişmiş ülkeler, özellikle sigara tüketimine karşı yasal düzenlemeler ve sigaranın zararlarını anlatan eğitim çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Ülkemizde de bu yasaklamalar ile ilgili çalışmalar etkisini göstermeye başlamıştır. Ancak eğitim çalışmaları henüz istenilen düzeye ulaşmamıştır. Bu çalışmada da genç neslin sigara, alkol ve uyuşturucuların zararları konusunda bilgilendirildikleri ve buna rağmen özellikle sigara kullanımının artmasının, bilgilendirmenin ya da bu konudaki eğitimin eksikliğini ortaya koymaktadır(PİAR,1988; Tuncer,1980).

Bu çalışmada, Giresun ilindeki orta dereceli okullarda okuyan öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucuya olan ilgilerinin tespiti amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma Grubu: Giresun Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurularak Araştırma ve Anketlerle ilgili yönetmelik çerçevesinde merkez ilçede bulunan lise ve dengi 10 okul yöneticilerine ulaşıldı. Araştırma ile ilgili olarak kendilerine bilgi verildi. Çalışmaya katılmayı kabul eden 8 okulda 9-10-11 ve 12. sınıflardan 1'er şube rastgele örnekleme yöntemi ile belirlendi. Toplam sayı 1280 idi. 823 Öğrencinin anket sonuçları (%64.3) değerlendirme için yeterli bulundu.

Yöntem: Öğrencilere, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ‘nun 15-20 yaş grubu için hazırladığı rehber göz önüne alınarak hazırlanan anket uygulandı (Göksel, Cirit, Bayındır,2001).

Öğrencilerden ad ve soyad, numara ve sınıf gibi belirleyicileri yazmamaları istendi. Ayrıca, cevapların diğer katılımcılara gösterilmemesi hususunda gerekli tedbirler alındı. Öğrencilere uygulanan anket, öğrencilerin demografik özelliklerini, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanma alışkanlıkları, başlama nedenleri, bu tür alışkanlıkların zararları hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmedikleri, ailelerin sigara kullanma alışkanlıkları ile ilgili sorular soruldu.

Anketlerden elde edilen veriler, SPSS paket programı ile “, *t test*” istatistiksel analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirildi.

Bulgular ve Tartışma

Ankete yanıt veren öğrenci sayısı toplam olarak 823 olup, bunların 486’sı kız (%59) ve 337’si (%41) erkek öğrencidir.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Sigara Kullanma Oranları

Cinsiyet		Sigara Kullanma			Toplam
		Kullananlar	Kullanmayanlar	Fikir Belirtmeyenler	
Kız	Sayı	25	455	6	486
	Yüzde	5,1	93,6	1,2	100,0
Erkek	Sayı	61	271	2	336
	Yüzde	18,2	80,7	1,2	100,0
Cinsiyet Belirtmeyenler	Sayı	-	1	-	1
	Yüzde	-	100,0	-	100,0
Toplam	Sayı	86	727	10	823
	Yüzde	10,4	88,3	1,3	100,0

Tablo 2. Sigara Kullanım Alışkanlığının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	ss	sd	t	p
Kız	486	0.0065	0.38	821	4.32	.000
Erkek	337	0.22	0.65			

P<. 01

Erkek öğrencilerin sigara içme oranı % 18.2 (n= 61) olup kız öğrencilerin ise % 5.1 (n=25) tir (tablo-1). Sigara içme alışkanlığı cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir(t (821) = 4.32 P < 0.01). Erkek öğrencilerin sigara içme ortalaması (X =0.22), kız öğrencilerin sigara içme ortalamasından (X= 0.0065) daha büyüktür (tablo-2). Bu bulgu, sigara içme alışkanlığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde yorumlanabilir. Erkek öğrencilerde sigara içme oranı benzer çalışmalarda çıkan değerlere yakın iken kız öğrencilerde oran benzerlerine göre düşük çıkmıştır (Orak ve arkadaşları, 2004; Boyacı ve arkadaşları, 2003; PİAR, 1988; Göksel ve arkadaşları,2001; Kutlu, 2006, Gökgez, Koçoğlu, 2009).

Tablo 3. Yaşlara Göre Sigara İçme Oranı

		Sigara Kullanıyor	Sigara Kullanmıyor	Fikir Belirtmeyenler	Toplam
Fikir Belirtmeyenler	Sayı	1	-	-	1
	Yüzde	100,0	-	-	100,0
14 Yaş	Sayı	-	1	-	1
	Yüzde	-	100,0	-	100,0
15 Yaş	Sayı	13	166	3	182
	Yüzde	7,1	91,2	1,6	100,0
16 Yaş	Sayı	22	218	5	245
	Yüzde	9,0	89,0	2	100,0
17 Yaş	Sayı	29	235	2	266
	Yüzde	10,9	88,3	,8	100,0
18 Yaş	Sayı	19	98		117
	Yüzde	16,2	83,8		100,0
19 Yaş	Sayı	1	8		9
	Yüzde	11,1	88,9		100,0
20 Yaş	Sayı	1	1		2
	Yüzde	50,0	50,0		100,0
Toplam	Sayı	86	727	10	823
	Yüzde	10,4	88,3	1,1	100,0

Lise öğrencilerinin yaşına paralel olarak sigara içme oranları da artmaktadır (tablo-3).

Tablo 4. Sigarada İlk Deneme Yaşı

Yaş	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	742	90,1
8 Yaş	3	,4
9 Yaş	5	,6
10 Yaş	7	,9
11 Yaş	5	,6
12 Yaş	16	1,9
13 Yaş	25	3,0
14 Yaş	10	1,2
15 Yaş	9	1,1
16 Yaş	1	,1
17 Yaş	-	-
Toplam	823	100,0

Ankete katılan öğrencilerden 3 tanesi (% .4) sigarada ilk deneme yaşını 8 olarak belirtirken (tablo-4), en yoğun olduğu grup 13'tür (n = 25, % 3). Benzer çalışmalarda da sigaraya başlama yaşının oldukça düşük olduğu vurgulanmaktadır. (Gökgöz ve arkadaşları, 2009; SBMBŞM, 2003; Hamzaçebi, Ünsal, Dabak, Bilgin, Aker, 2008).

Tablo 5. Sigaraya Başlama Nedenleri

Sigaraya Başlama Nedeni	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	739	89,8
Özenti	10	1,2
Yalnızlık	11	1,3
Arkadaştan Etkilenme	14	1,7
Sorunları Nedeniyle	21	2,6
Bilmiyor	28	3,4
Toplam	823	100,0

Sigara içenlerin %2.6 sı (n= 21) sigaraya başlama nedenini sorunlara bağlarken % 3.4 'ü (n=28) başlama nedenini bilmediğini belirtmiştir(tablo-5).

Tablo 6. Ailede Sigara İçenler

Grup	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	27	3,3
Ailede Sigara İçen Yok	314	38,2
Anne Sigara İçiyor	47	5,7
Baba Sigara İçiyor	252	30,6
Kardeş Sigara İçiyor	44	5,3
Büyükanne Sigara İçiyor	5	,6
Büyükbaba Sigara İçiyor	14	1,7
Ailede Sigara İçen Birden Fazla Kişi Var.	120	14,6
Toplam	823	100,0

Ankete katılan öğrencilerin 314' ünün (% 38.2) ailesinde sigara içen yok iken, aile içinde sigarayı en çok tüketenin, 30.6 (n=252) ile baba olduğu görülmüştür (tablo-6).

Tablo 7. Ebeveynlerin Eğitim Durumuna Göre Sigara İçme Oranı

Ebeveynler	Eğitim Durumu									Toplam							
	Okuma- Yazma Bilmiyor	Okuryazar	İlkokul		Ortaokul		Lise	Ön lisans	Lisans		Yüksek Lisans						
			Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı		Yüzde	Sayı	Yüzde				
Anne Sigara İçiyor	7	14,89	4	8,51	15	31,91	8	17,02	10	21,27	2	4,25	1	2,12	-	-	47
Baba Sigara İçiyor	28	11,11	30	11,90	127	50,39	35	13,88	25	9,92	2	0,79	2	0,79	1	0,39	252

Ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının sigara kullanımı en çok ilkokul mezunlarında görülmektedir (% 31.91 ve % 50.39). Eğitim seviyelerinin artışı, sigara kullanma sıklığı ile zıtlık göstermektedir.

Tablo 8. Cinsiyete Göre Alkol Kullanma Oranları

Cinsiyet	Alkol Kullanma				
		Kullananlar	Kullanmayanlar	Fikir Belirtmeyenler	Toplam
Kız	Sayı	25	401	60	486
	Yüzde	5,1	82,5	12,4	100,0
Erkek	Sayı	46	277	13	336
	Yüzde	13,7	82,4	3,9	100,0
Cinsiyet Belirtmeyenler	Sayı	-	1	-	1
	Yüzde	-	100,0	-	100,0
Toplam	Sayı	71	679	73	823
	Yüzde	8,6	82,5	8,9	100,0

Tablo- 9 Alkol Kullanım Alışkanlığının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	X	ss	sd	t	p
Kız	486	0.10	.0.38	821	0.69	.0.49
Erkek	337	0.0086	0.28			

P> .05

Erkek öğrencilerin alkol kullanma oranı % 13.7 (n= 46) olup kız öğrencilerin ise % 5.1 (n=25) tir (tablo-8). Alkol kullanma alışkanlığında cinsiyete göre anlamlı bir fark yoktur (t (821) = .69 P > 0.05). Erkek öğrencilerin sigara içme ortalaması (X=0.0086) , kız öğrencilerin sigara içme

ortalaması ise ($X = 0.10$) dur (tablo-9). Bu bulgu, alkol kullanma alışkanlığı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 10. İlk Alkol Deneme Alkolde Yaşı

Yaş	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	757	91,9
8 Yaş	1	,1
9 Yaş	1	,1
10 Yaş	2	,2
11 Yaş	2	,2
12 Yaş	4	,5
13 Yaş	4	,5
14 Yaş	13	1,6
15 Yaş	16	1,9
16 Yaş	15	1,8
17 Yaş	8	1,0
Toplam	823	100,0

Tablo- 10'dan da anlaşılacağı üzere alkol kullanmada ilk deneme yaşı 14-15 ve 16 yaşında artış gösterme eğilimindedir.

Tablo 11. Alkole Başlama Nedenleri

Alkole Başlama Nedeni	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	743	90,3
Özenti	6	,7
Yalnızlık	13	1,6
Arkadaştan Etkilenme	16	1,9
Sorunları Nedeniyle	15	1,8
Bilmiyor	30	3,6
Toplam	823	100,0

Ankete katılan ve alkol kullandığını beyan eden öğrencilerin % 37.5 'i ($n = 30$) alkol kullanma nedenini bilmediğini belirtmiştir. Özenti diyenlerin oranı ise % .9 dur ($n = 7$).

Tablo 12. Cinsiyete Göre Uyuşturucu Kullanma Oranları

Cinsiyet		Uyuşturucu Kullanma			Toplam
		Kullananlar	Kullanmayanlar	Fikir Belirtmeyenler	
Kız	Sayı	8	415	63	486
	Yüzde	1,6	85,4	13,0	100,0
Erkek	Sayı	-	306	30	336
	Yüzde	-	91,1	8,9	100,0
Cinsiyet Belirtmeyenler	Sayı	-	1	-	1
	Yüzde	-	100,0	-	100,0
Toplam	Sayı	8	722	93	823
	Yüzde	1,0	87,7	11,3	100,0

Tablo 13. Uyuşturucu Kullanım Alışkanlığının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	X	ss	sd	t	p
Kız	486	1.64	0.12	821	2.37	.01
Erkek	337	.00	.00			

$P < 0.05$

Ankete katılan erkek öğrenciler, uyuşturucu kullanmadıklarını belirtmiştir. Uyuşturucu kullandığını belirten kız öğrencilerin sayısı 8 dir (% 1.6) . Uyuşturucu kullanma alışkanlığı cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir ($t(821) = 2.37$ $P < 0.05$). Erkek öğrencilerin uyuşturucu kullanma ortalaması ($X = 0.00$) dir. Zira ankette erkek öğrenciler uyuşturucu

kullanmadığını belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin uyuşturucu kullanma ortalaması ($X= 1.64$) tür. Bu bulgu, uyuşturucu kullanma alışkanlığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 14. Uyuşturucuya Başlama Nedenleri

Uyuşturucuya Başlama Nedeni	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	817	99,2
Özenti	4	0.005
Yalnızlık	3	0.002
Arkadaştan Etkilenme	1	0.001
Sorunları Nedeniyle	-	-
Bilmiyor	-	-
Toplam	823	100,0

Tablo-14 te görüldüğü üzere uyuşturucu kullanan öğrencilerden 4 ü özenti, 3'ü yalnızlık derken 1'i arkadaşından etkilendiğini bildirmiştir.

Tablo 15. Sigaranın Zararları Konusunda Bilgilendirme

Sigaranın Zararları Konusunda Bilgilendirilme	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	95	11,5
Bilgilendirilenler	704	85,5
Bilgilendirilmeyenler	24	2,9
Toplam	823	100,0

Tablo 16. Alkolün Zararları Konusunda Bilgilendirme

Alkolün Zararları Konusunda Bilgilendirilme	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	87	10,6
Bilgilendirilenler	676	82,1
Bilgilendirilmeyenler	60	7,3
Toplam	823	100,0

Tablo 17. Uyuşturucunun Zararları Konusunda Bilgilendirme

Uyuşturucunun Zararları Konusunda Bilgilendirilme	Sayı	%
Fikir Belirtmeyenler	169	20,5
Bilgilendirilenler	596	72,4
Bilgilendirilmeyenler	58	7,1
Toplam	823	100,0

Tablo-15, Tablo-16 ve Tablo-17'den de anlaşılacağı üzere öğrencilerin %85.5 , sigara, % 82.1 i alkol ve % 72.4'ü uyuşturucunun zararları konusunda bilgilendirildiklerini sigara, alkol ve uyuşturucunun zararları konusunda bilgilendirilmeyenlerin ise %2.9, % 7.3 ve % 7.1 oldukları saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak; öğrencilerin %85.5'i sigara, % 82.1' i alkol ve % 72.4'ü uyuşturucunun zararları konusunda bilgilendirildiklerini, (sırası ile) bilgilendirilmeyenlerin ise %2.9, % 7.3 ve % 7.1 oldukları saptanmıştır. Bilgilendirmenin bu kadar yoğun olduğu bir ortamda genç neslin

ve özellikle erkek öğrencilerin sigara içme yaygınlığının fazla çıkması ya Festinger'in "Bilişsel Çelişki Teorisi" ile ifade edilebilir yada bilgilendirmenin eksik yapılmasından kaynaklanabilir. Bunun için ; sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının zararları konusundaki bilgilendirme çalışmaları için yeni bir strateji geliştirilmelidir. Şöyle ki;

- Sağlık Bilgisi ve Çevre sağlığı dersleri zorunlu olarak her kademedede (İlk Öğretim ve Orta öğretimde) okutulmalıdır.
- Bu dersi alanında uzman kişiler vermelidir.
- Ülkemizde saatleri sürekli olarak azaltılan ama gelişmiş ülkelerde yerini her zaman koruyan, hatta çoğu hastalıkların önlenmesinde koruyucu etkisi özelliği ile Beden Eğitimi derslerine daha ciddi bir boyut kazandırılmalı.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında yapılacak ortaklaşa organizasyonlar (yarışmalar, fuarlar, seminer ve konferanslar ve bir takım faaliyetler) ile çocuk ve gençlerin bu konudaki ilgi ve bilgileri daha çok etkili kılınabilir.

Kaynakça

- Boyacı H.,Çorapçıoğlu A.,İlgazlı A.,Başyiğit İ.,Yıldız F.: Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi, K.Ü. Solunum Hastalıkları Derg.2003;14: 169-175.
- Gökgöz Ş. Koçoğlu G.: Adolesan çağda sigarayla ilgili verilen eğitimin etkileri, Fırat Tıp Derg. 2009, 14 (1): 33-41.
- Göksel T.,Cirit M.,Bayındır Ü.: İzmir ili öğrencilerinin sigara alışkanlığını etkileyen faktörler, Toraks Derg, Aralık 2001,2 (3):49-53.
- Guidelines for the Conduct of Tobacco-Smoking Surveys of the General Population. WHO/SMO/83,4, Geneva, 1983
- Hamzaçebi H, Ünsal M. Dabak Ş. Bilgin S. Aker S: Samsun Tekkeköy ilçesi ilköğretim öğrencilerinde sigara içme prevalansı ve etkileyen faktörler, Toraks Derg. 2008 9 (1):34-39
- Kutlu R.:Meram Çıraklık Okulu öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2006; 5 (6)
- Onat A., Adalet K.. Türk erişkinlerinde sigara içimi ve eğilimler, TEKHARF,Ohan Mtb,Pfizer Yy.;58-61, 2000
- Orak S.,Özen T.,Orak M.E.: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin sigara, alkol alışkanlıkları ve sosyokültürel özelliklerinin incelenmesi. SDÜ Tıp Fak Derg.2004;11(3); 1-7.
- PİAR, Sigara alışkanlıkları ve sigara ile mücadele kampanyası araştırma raporu 1988.
- Sağlık Bakanlığı Madde Bağımlılığı Şb.Md.: küresel gençlik tütün araştırması,2003 Ankara.
- Tuncer,O.: Sigara alışkanlığı ve kişilik özellikleri, Dirim Tıp Derg. 1-2 ,:8-12, 1980

Sürelî Yayınların Yeniden Gündeme Gelmesi ve Aksu Dergisi

Hatem TÜRK*

Özet

Bu yazıda, geçmiş dönemlerde çıkmış olan süreli yayınların yeniden bilim ve kültürün hizmetine sunulmasının önemine dikkat çekilmiştir. Bu konu bağlamında Giresun'da yeniden yayınlanan Aksu dergisi tanıtılmıştır. Aksu dergisi, Cumhuriyet döneminde, bir sivil toplum kuruluşu olan Giresun Halkevlerinin yeni rejimi halka anlatmak ve halkın sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlamak amacıyla çıkardığı yayındır.

Anahtar Kelimeler: Aksu, Dergi, Cumhuriyet Dönemi, Giresun

The Coming up of Periodicals and Magazine Aksu

Abstract

In that article, the importance of putting the periodicals, which belong to the early periods, into service of the science and culture are pointed. In that respect, the journal Aksu which is published again is presented. The journal Aksu is a publication that was published with the aim of helping the people on socio-cultural aspects and of introducing the new regime of a civil association, Giresun Community Center.

Key Words: Aksu, Journal, Republic Period, Giresun

Giriş

Toplumların uygarlık süreçlerinde süreli yayınların önemli bir yeri vardır. Süreli yayınlardan biri olarak ifade edilen gazeteler, hızlı bilgi ve haber akışı sağlayarak kamuoyunu zinde tutarken dergiler, düşünce, sanat ve felsefe ürünü yazıları okuyucuyla buluşturarak onların eğitim ve gelişmişlik düzeylerine katkıda bulunur. Gazeteler, günlük yazılıp günlük tüketilirken, dergiler daha geniş bir zamanda düşünülerek yazılırlar ve daha uzun bir zamana hitap ederler. Gazete ve dergiler, toplumların durumları ve düşüncülerini gösterirler.

Geçmiş dönemlere ait süreli yayınların önemli tarafı da gelecek nesillere geçmişin olayları ve düşüncülerini vermesidir. Bu anlamda gazeteler, geçmiş dönemdeki haber ve yorumları günümüz insanına anlatırken dergiler de yine geçmiş dönemdeki düşünen insanların ürettiklerini vererek geçmişte yaşanan siyasî, sosyal, edebî vb. değişimlerin nedenleri konusunda bilgi verirler. Sonuç olarak süreli yayınlar, hem geçmişte yaşananları hem de geçen zamanla ilgili değişim süreçlerini ve nedenlerini günümüz insanına bir kez daha yaşattırır. Süreli yayınlar, bu öneminden

* Öğr. Gör Dr. Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

dolayı geçmiş zamanlarda yayınlanmış olsalar da, zaman zaman çağın okuruna yeniden sunulmalıdır.

Bizim kültürümüzde Tanzimat'la başlayan süreli yayın faaliyetleri, edebi olarak Servet-i Fünûn döneminden sonra daha da zenginleşerek gelişmiştir. Osmanlı döneminde özellikle Tanzimat'ın getirdiği yenilikçi fikirleri halka yayma amacıyla kullanılan süreli yayınlar, bundan sonra da sürekli olarak değişik konularla ilgili fikir hareketlerine hizmet etmiştir.

Türkiye'de geçmişten bu güne süreli yayınları, eski ve yeni yazılı olarak ikiye ayırmak mümkündür. Tanzimat'tan 1928'e kadar olan sürede ortaya çıkarak edebiyat, siyaset, sanat vb. konularda Türk kültürüne hizmet eden Arap alfabeli bu yayınlar, bugün ne yazık ki kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ülkedeki yalnızca belli başlı kütüphanelerde ve zaman zaman eksikliklerle bulunan bu koleksiyonların acele olarak için uzmanı kişilerce yeni harflere aktarılıp, yeniden, bilim ve kültürün hizmetine sunulması gerekmektedir. Eski yazılı olarak basıldıkları için okunmasının güçlüğü bir yana diğer taraftan bu yayınları bekleyen daha kötü akıbet, olumsuz saklama koşullarından ve geçen zamandan dolayı zararlı böceklerin yazıları yok etmesidir. Türkiye'deki Ankara - Millî Kütüphane, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı, Süleymaniye Kütüphanesi, Erzurum Seyfettin Özege Kitaplığı, İzmir – Millî Kütüphane gibi Arap harfli yayınları saklayan belli başlı kütüphanelere bakıldığında bu yayınların zamana karşı direnme çabasında yorgun düştükleri görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yeni yazıyı tercih etmesinden sonra süreli yayınlar, gittikçe artan bir hızla kültür dünyasına hizmet etmeye devam etti. Fakat bu güne gelindiğinde, tıpkı eski yazılı kaynaklarda olduğu gibi, yeni yayınlarda da bulundurma ve saklama zorluğu görülmektedir. Bu noktada, Türkiye'de arşivcilik ve kütüphanecilik konusunda daha duyarlı davranılması gerekliliği, düşünülmelidir. Zira bu eserlerin saklanması, gelecekte geçmişin belgeleri olarak hizmet sunacaktır.

Latin alfabesini kullanmaya başladıktan sonra da süreli yayınların bilim, kültür, sanat ve siyaseti yönlendirdiğini söylemek yanlış olmaz. Geçen zamanla birlikte süreli yayınlar, Türk toplumunun geçirdiği değişim süreçlerini daha da güçlü olarak yönlendirmiştir. Bazen de yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti, süreli yayınları, kendini ifade etmek amacıyla kullanma çabasına girmiştir. Bu yayınların en önemlilerinden biri

de Ülkü Dergisi'dir. 19 Şubat 1932'de Halkevlerinin¹ kurulmasıyla Türk Ocaklarının merkezî yayın organı olan Türk Yurdu'nun yerini tutmak üzere bir dergi çıkarılmaya karar verilmiş ve bunun sonucu olarak Halkevlerinin merkezî yayın organı olan Ülkü, Şubat 1933 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Ulusal bir yayın olan Ülkü'den sonra, ülkenin diğer illerinde de aynı yolu benimseyen diğer halkevleri, farklı isimlerde yayın organı çıkarmaya başlamışlardır. Bu gün üzerinde duracağımız "Aksu" dergisi de Cumhuriyet'in ilanından sonra resmî ideolojiyi Giresun halkına duyurmak, şehir ve yöresinin kültürel kalkınmasına yardımcı olmak amacı ile Giresun Halkevi'nin² bir faaliyeti olarak yerel yayın kimliğiyle çıkarılmıştır.

Aksu Dergisi

Giresun Halkevi'nin 2010'da yeniden yayına hazırladığı "Aksu", yayın hayatına 1933'te başlamış, 1950'ye kadar aralıklarla da olsa 58 sayı çıkarılmıştır.³ Aksu dergisinin Eylül 1933-Haziran 1940 yılları arasında çıkan toplam 21 sayısı, 600 sayfa halinde 1 cilt olarak kitap haline getirilmiş ve bastırılmıştır.

Derginin yeniden yayınında ön söz yazarlardan biri olan Yeşilgiresun Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Hasan Ögütçü, Aksu dergisi ile ilgili şunları söylemektedir:

"Aksu dergisi 1933 yılında Giresun Halkevi'nin kurulmasıyla dönemin olanaksızlıklarına rağmen yayın hayatına başlamıştır. Giresun Halkevi'nin o dönemde Köycülük, Tiyatro, Sağlık, Dil ve Edebiyat kolları Aksu dergisini beslemiş ve yayın hayatını sürdürmesini sağlamıştır. Aksu dergileri basıldıktan sonra dağıtımı sağlanır, sonra Halkevi Kütüphanesinde okuma günleri düzenlenirdi. Giresun Halkevi kütüphanesine İstanbul'da yayınlanan Cumhuriyet, Vatan, Yeni Sabah ve Ankara'da

¹ Halkevleri ile ilgili bilgi için bk. Anıl Çeçen, Halkevleri, Gündoğan Yay. Ank. 1990.

² Konuyla ilgili Ahmet Gürsoy, şunları söylenmektedir: "Türk Ocağının yurt genelinde 1931'de kapatılmasından sonra 19 Şubat 1932'den itibaren kurulan halkevleri Giresun'da da faaliyete geçirilmek istendi. Bu amaçla aynı zamanda CHP'nin yan kuruluşu olduğundan Halkevi kurmak üzere Giresun Cumhuriyet Halk Fırkası gerekli çalışmaları yapmakta gecikmedi. Halkevi açılışıyla ilgili prosedür gereği herhangi bir yerde Halkevi açılabilmesi için, teklifin CHP il yönetim kurulunca parti genel sekreterliğine gönderilmesi gerekiyordu. Halkevlerine herkes üye olabiliyor ancak, yalnız CHP üyeleri ve devlet memurları yönetici olma hakkına sahipti. Başkanlar ise bağlı oldukları ilin CHP il başkanlarıca tayin edilirdi. Giresun'da bir halkevi açılması için öncelikle parti binasının hazır hale getirilmesi gerekiyordu. Bunun için de Giresun CHP il binasının tamirine, düzenlenmesine ihtiyaç vardı. Dönemin fırka reisi Fahri Bey, elinden gelen tüm çabayı göstererek mevcut parti binasının onarılmasına çaba göstermiş, gerekli ekonomik kaynağı temin etmek maksadıyla piyango düzenlemiştir. Yeşilgiresun Gazetesinin haberine göre Fahri Bey, hastalığına rağmen işi sıkıya almakta bir an evvel tamirin bitirilmesine çalışmaktadır. En nihayet nisan ayının sonuna gelindiğinde tamirat bitmiş, hazırlıklar tamamlanmıştır. Artık halkevi açılacak durumdadır." bk. "Giresun'da Halkevlerinin Kuruluşu", Yeşilgiresun Gazetesine Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun (Sempozyum Bildirileri), Giresun 2003, s. 300.

³ Aksu Dergisi Cilt I, Giresun Halkevi, 2010, Giresun. Dergi ile ilgili yayınlanmış bir makale için bk. Abdullah Şengül, "Halkevleri Bünyesinde Giresun'da Yayınlanan Aksu Dergisi", Milli Folklor, Sayı: 37, Bahar 1998, s. 21 – 25.

yayınlanan Ulus gazetesi ve Halkevi şubelerinin çıkardığı dergiler gelirdi. O dönemde ne öğrendiysek Giresun Halkevi kütüphanesinden ve Aksu Dergisinden öğrendik.”⁴

Giresunlu yerel sanatçı Bahtiyar Dayımoğlu da Halkevleri ve Aksu için yayının giriş yazılarından birinde şunları söylemektedir:

“Halkevleri bizim vaktimizde halkeviydi. Göstermelik değil gerçekten Halkevleriydi. Bugün Türkiye ye ışık tutan sanatçılar ve biz halk çocuklarının bugünlere gelmemizi sağlayan Halkevleridir. Bizler oralarda ışıdık, aydınlandık.

Halkevlerinin aydınlanma ışığını tüm Giresun yöresine hatta tüm Türkiye’ye yayma çabasında olan bir dergimiz vardı. Adı Aksu idi. Adı gibi ak, temiz, bilgi ve emek doluydu. Aksu dergisi çıktığı zaman Giresun Halkevi önünde sergilenirdi. Fiyatı 10 kuruş idi, ama parası olan da alırdı, olmayan da. Ama sadece okuyacak olanlara verilirdi. Halkevlerin müsamere kolu, spor kolu, köycülük ve edebiyat kolu vardı. Bu kollarda yapılan çalışmalar Aksu Dergisinin kaynağını oluştururdu. Her ilde çıkan Halkevi dergileri Giresun’a gelir, Giresun’un Aksu dergisi de Tüm Türkiye’deki Halkevlerine gönderilirdi. Gelen dergiler ayrı bir heyecanla okunur ve değerlendirilirdi.”⁵

Aksu dergisi, giriş yazısında da söylenildiği gibi “bir kültür ve mefkûre mecmuasıdır.” Derginin kısa giriş yazısı şu şekildedir:

“Aksu, Halkevimizin bir kültür ve mefkûre mecmuasıdır.

Muhitine; büyük inkılâbımızın feyyaz eserlerinden ilham alarak fikir ve sanat sahasında faydalı olmağa, hizmet etmeğe çalışacaktır.

O; sayfalarında fazla bir iddia değil, ilmin verdiği tevazu, sanatın yarattığı heyecan içinde “en güzel ve en mükemmele gidiş”in imkânlarını arayacaktır.

“Aksu”nun belli bir çalışma programı vardır. Bu programın ilk satırını “Herşeyde, herşeye rağmen en iyi ” teşkil ediyor.

Muvaffakiyetin sırrı; samimi ve kuvvetli bir mefkûreci olmaktır.

“Aksu” kuvvetini bu kaynaktan alarak işe başlıyor.”⁶

Aksu dergisi, yerel bir yayın olarak çoğunlukla Giresun çaplı bir görünüm arz eder. Giresun ve çevresinin tarihî, sosyolojik, kültürel edebî, folklorik özellikleri,

⁴ Aksu Dergisi (Cilt I), Giresun Halkevi, Hermes Ofset, Ankara 2010 Sayfa no’suz.

⁵ Aksu Dergisi (Cilt I), Giresun Halkevi, Hermes Ofset, Ankara 2010 Sayfa no’suz.

⁶ İmzasız, Aksu, Cilt1, Sayı. 1 (Eylül 1933), s. 1.

derginin sayfalarında bol bol görünmektedir. Derginin isminin gerekçesi, Mart 1934 sayısı olan 3 – 4 – 5 – 6 numarada şu cümlelerle anlatılmaktadır:

“(AKSU), daralan gönüllere genişlik ve sıkılan ruhlara ferahlık veren çok canlı ve pek bedii bir şiirdir. Lakin bu şiirdeki icaz ve belagatin derecesi, dilden ve yazıdan değil; ancak sahifelerinde nice bedayie yer veren ve herkese karşı açık olan tabiat kitabının sükunetle temaşaa ve mütaleasından anlaşılabilir. Bu kitabın Giresun’a ait cazip sehaifinde (Aksu) şiirini görüp te onun müstesna güzelliği karşısında en bedii zevk ve heyecanı duymıyacak hassas bir kalp, hayretinden vect ve istiğrak içinde kalmıyacak duygulu bir fert tasavvur edilemez.

[...]

Halkevimizin ülkü ve kültür mecmuası olan bu mecmuaya verilen at, halkımızı ve şairlerimizi işte bu kadar yakından alakalandıran ve efsanevi menkıbeler canlandıran gönül çekici ırmağın adıdır.

(Aksu) ırmağı, ezeldenberi hiç dinmeden olanca güzelliği, cazip ve ahenkdar seyrile ebediyete doğru nasıl akıp gitmekteyse adını bu ırmaktan alan bu mecmua da pek yüce ve kutsi varlığına karşı hepimizin de gönüllerimizde sonsuz minnet ve tâzim duyguları yaşattığımız ulu halâskârımızın gösterdiği yolda öylece yürüyüp gidecektir.”⁷

Aksu dergisinde bulunan yazıların çoğunluğu, Cumhuriyet devrinin kazanımlarını halk ile paylaşmayı amaçlamıştır. Bunlardan birinde Ali Arif, şunları söylemektedir:

“Gözlerimizi ulaşmak istediğimiz yerlere diktik, yurt türkülerini söyliyerek aşılmaz dağları aşıyoruz. Hepimiz bu yürüyüşte, Cumhuriyet rejiminden, Gazinin yarattığı itimattan, bize verdiği kıymetten hız alıyor ve büyük dava yollarında kuvvetli ve korkusuz durmadan, yorulmadan yürüyoruz.”⁸

Aksu, bir amaç dergisi olmasının yanında sanat ve edebiyata da önem vermiştir. Derginin üzerinde durduğumuz sayılarında 82 adet şiir, 20 adet de hikâye bulunmaktadır. Şiirlerin çoğu yerel şairlere aittir. Bu şairlerden bazıları şunlardır: Ali Saim Bozbağ, Bahtiyar Öztürk, Can Akengin (Yalnız bir şiiri vardır.), Cemal Bora,

⁷ Fahri, “Aksu”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 7.

⁸ Ali Arif, “Maksada Doğru”, nr. 7 – 8 (Mayıs 1934), s. 10.

Kemal Peker, Nebil Fazıl, Rahmi Korkut Öğütçü, (Yalnız bir şiiri vardır.), Refik Fikret, Rifat Necdet, Sadi Sunam, Saffet Tunay, Yalçın Kaya.⁹

Yazı çeşitliliği fazla olan derginin üzerinde durduğumuz sayılarında toplam 247 yazının tespiti yapılmıştır.

Aksu dergisinin yeniden yayınlanan 1 – 21 sayılarındaki yazıların konu ve türlerine göre künyeleri, alfabetik sıralamayla aşağıdaki gibi çıkarılmıştır:

Tarih

Baki Cinemre, “Fındığın Vatanı”, nr. 17, s. 5 – 7.

Fahri , “Hayat Ansiklopedisi ve Giresun Hakkında Tarihi Kayıtlar”, nr. 2, s. 6 – 8.

Fahri, “Hayat Ansiklopedisi ve Giresun Hakkında Tarihi Kayıtlar”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 55– 60.

Muzaffer Tanır, “Koca Sinanın Hayatı ve Eserleri”, nr. 15, s. 13 – 14.

Şiir

Ali Saim (Bozbağ), “Müjde”, nr. 12, s. 11.

A. (Ali) Saim (Bozbağ), “Beklerim”, nr. 11, s. 13.

A. (Ali) Saim (Bozbağ), “Sıla Bahcesinde”, nr. 10, s. 28.

A. (Ali) Saim (Bozbağ), “Yalancılar”, nr. 9, s. 11.

A. (Ali) Saim (Bozbağ), “Yayla Yolları”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 46.

A. (Ali) Saim (Bozbağ), “Yönelmek”, nr. 7 – 8, s. 21.

A. (Ali) Saim Bozbağ, “Yanık Sazımdan”, nr. 14, s. 22.

A. K. “Soyumun Üç Çağı”, nr. 15, s. 28.

A. Özçelik, “İstidatlar – Kurtarıcı Bir Kahraman”, nr. 21, s. 32.

A. Süreyya, “Deneme” (Manzum hikâye), nr. 7 – 8, s. 17 – 19.

Ahmet Tarık Günaydın, “Aksu”, nr. 21, s. 18.

Ayvası T. K. , “Dikmen Tepesi”, nr. 15, s. 27.

Bahtiyar Öztürk, “Hevesli ve İstidatlı Gençlerin Yazıları – Yâd Eden Memleketime”, nr. 19, s. 33.

B. (Bahtiyar) Öztürk, “İstidatlar” “Büyük Zelzele”, nr. 17, s. 32.

B. (Bahtiyar) Öztürk, “İstidatlar” “Çoban”, nr. 17, s. 32.

Can Akengin, “Yaman Çıracık” (Akengin Can imzasıyla), nr. 9, s. 12.

Cemal Bora, “Andımız Amacımız”, nr. 18, s. 4.

⁹ Dergide diğer yazılarda olduğu gibi şiirlerdeki imzalar da tutarlı değildir. Şairlerin isimlerini üç farklı şekilde yazdığı görülür. Örnek: A. Saim Bozbağ, A. Saim, Ali Saim. Biz, çalışmamızda yazar / şairin kullandığı şekli esas aldık.

- Cemal Bora, “Çocuk ve 23 Nisan”, nr. 20, s. 10 – 11.
- Cemal Bora, “Halkevi Ülküevi”, nr. 19, s. 8.
- Cemal Bora, “İnönümüz” , “Milli Şefin şehrimize şeref verdiği mutlu günün hatırası”, nr. 17, s. 10.
- Cemal Bora, “Mehmetçik”, nr. 21, s. 8.
- Emannel Gayyel, “Ümit”, (Mensur Şiir) (Çev. Fikri Naşir), nr. 1, s. 22.
- Fikri Naşir, “Aksu”, nr. 1, s. 3.
- Friderich Nanman, “Neş’e”, (Mensur Şiir) (Çev. Saip Nazım), nr. 1, s. 23 – 24.
- Hermann Von Gilm, “Gece”, (Çev. ?), nr. 1, s. 21.
- Hüseyin Gülsüm, “İstidatlar” “Buhran”, nr. 17, s. 32.
- İmzasız, “Mevlananın Rübailerinden” (2 adet rübai), nr. 18, s. 9.
- İmzasız, “Mevlananın Rübailerinden”, nr. 17, s. 21.
- İmzasız, “Sıçan”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 66.
- Kadri Emin, “Özleyiş”, nr. 10, s. 11.
- Kefeli Kemal, “Mersin”, nr. 12, s. 15.
- Kemal Peker, “Bence Hayat”, nr. 18, s. 15.
- Kemal Peker, “Bir Gönül Konuştu”, nr. 21, s. 14.
- Kemal Peker, “Gecenin Gelişi” (“Giresun’da Bir Gece Şair Cana” ifadesiyle ithaf edilmiştir.), nr. 19, s. 27.
- Konrad Ferdinand Meyer, “Deniz Şarkısı” (Mensur Şiir) (Çev. ?), nr. 1, s. 22.
- L. Karadeniz, “Aksu”, nr. 17, s. 3.
- M. Uluğ, “Bekle”, nr. 11, s. 30.
- M. Z. Y. , “Akrostiş”, nr. 15, s. 28.
- Mehmet, “Gençler Şarkısı”, nr. 9, s. 34.
- Mehmet, “Kodal Ana”, nr. 9, s. 30 – 31.
- Mehmet, “Köylü Türküsü”, nr. 11, s. 22.
- Nebil Fazıl, “Daktilonun Aşkı”, nr. 11, s. 27 – 30.
- Nebil Fazıl, “İçim Bir Oda Gibi”, nr. 12, s. 27.
- Nebil Fazıl, “Sensiz Bir Gün”, nr. 10, s. 17.
- R. F. “Vazolardan – Bir Miras yedi”, nr. 7 – 8, s. 29.
- R. Fikret, “Anmak”, , nr. 10, s. 11.
- Rahmi Korkut Ögütçü, “Halkevleri İçin”, nr. 18, s. 7.

- Refik Fikret, “29”, nr. 11, s. 5 – 7.
- Refik Fikret, “Beklemem”, nr. 12, s. 12 – 15.
- Refik Fikret, “Bir Şehir Park İstiyor”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 53.
- Refik Fikret, “Gidersen”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 8.
- Refik Fikret, “Kapalı Mektup – Gaziye - ”, nr. 10, s. 5 – 8.
- Refik Fikret, “Mektup”, nr. 7 – 8, s. 11 -13.
- Refik Fikret, “Meriç ve Kadın”, nr. 9, s. 26 – 27.
- Refik Fikret, “Pencere”, nr. 9, s. 6.
- Refik Fikret, “Taşduvar”, nr. 2, s. 15.
- Refik Fikret, “Yıl Dönümü” nr. 1, s. 9.
- Rıfat Necdet Evrimer, “Resmine Çerçevesiz”, nr. 14, s. 16.
- Rıfat Necdet, “Dünyanın En Büyüğüne”, nr. 1, s. 8.
- Rıfat Necdet, “Giresun Akşamları”, nr. 1, s. 7.
- Rıfat Necdet, “Giresun Türküsü” (Şiir, Eşref Dizdar Bey’e ithaf edilmiştir.), nr. 2, s. 15.
- Rıfat Necdet, “Hayat”, nr. 2, s. 14.
- Rıfat Necdet, “Olduğu Gibi”, nr. 2, s. 14.
- S. A. “Hevesli ve İstidatlı Gençlerin Yazıları – Halkevleri Sekiz Yaşında”, nr. 19, s. 32 – 33.
- S. S. G, “Kemençe Türküleri”, nr. 18, s. 35.
- S. Tanay, “Menekşe”, nr. 21, s. 21.
- S. Tunay, “Bizim Bakkal”, nr. 20, s. 11.
- S. Tunay, “Nikâh Kutlama”, nr. 17, s. 13.
- Sadi Sunam, “O, Geliyor”, nr. 16, s. 16 – 17.
- Sadi Sunam, “Sinan”, nr. 15, s. 9 – 10.
- Sadi Sunam, “Türk Çocuğu”, nr. 15, s. 5.
- Sadi Sunam, “Yalnızlık”, nr. 16, s. 17.
- Saffet Tunay, “Balmay”, nr. 19, s. 19.
- Salâh Durukan, “Giresun Akşamı”, nr. 14, s. 33 – 34.
- Salim Süha Gökse, “Ay Şarkısı”, nr. 19, s. 15.
- Talip, “Ana”, nr. 9, s. 16.
- Talip, “Ayrılık”, nr. 10, s. 13.
- Tevfik Durak, “Aksu”, nr. 20, s. 8.

V. Alecsandri, “İnci Çiçeği”, (Mensur Şiir) (Çev. Sıtkı), nr. 1, s. 25.

Volfgang Von Goethe, “Sevgiliye Yakın” (Çev. ?), nr. 1, s. 20.

Yalçın Kaya, “Köye Doğru”, nr. 1, s. 14 – 15.

Yalçın Kaya, “Tuna Türküsü”, nr. 2, s. 23.

Hikâye

A. S. Puschkin, “Taputcu” (Çev. Sâip Nâzım), nr. 2, s. 29 – 32.

Ali Arif, “Sevda”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 44 – 46.

Cavit Terim, “Yurd Köylerinden – Kırmızı Çevre”, nr. 15, s. 15 – 20.

Cemal Bora, “Evime Dönüyorum”, nr. 20, s. 19 – 21.

Cemal Bora, “İki Çift Göz”, nr. 18, s. 25 – 31.

İmzasız, “Diş” (Çev. O. Taras), nr. 14, s. 28 – 29.

İmzasız, “Harp Akşamında İstirahat” (Çev. Oğuz Taras), nr. 16, s. 28.

İmzasız, “Kıtaracı”, (Çev. Atala Akçay), nr. 16, s. 31 – 32.

L. E. , “Zavallı Anneciğim”, s. 31 – 32.

M. Fevzi, “Aşk Mabedi”, nr. 9, s. 27 – 29.

Mehmet Tuncay, “Köy Hikayeleri - Emine”, nr. 19, s. 24 – 27.

Musa Oğlu, “Senaryo”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 51 – 52.

Münir Karakullukçu, “Erzincandan Geldi”, nr. 21, s. 13 - 14

R. F. “Küçük Hanımın Çorapları”, nr. 11, s. 9.

Salih Cemal, “Acı Hatıralar – İradenin Kudreti”, nr. 2, s. 3 – 5.

Salim Süha Göksan, “Kaşaltı Balıkçıları ve Deniz Kuşu”, nr. 17, s. 14 – 18.

Semahat, “Baba Aşkı”, nr. 7 – 8, s. 24 – 26.

Semahat, “Babamın Albümü”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 48 – 49.

Turgut, “Bölük Nasıl Döndü”, nr. 7 – 8, s. 29.

Vedia Hasip, “Bir Hissikablelvuku”, nr. 9, s. 24 – 26.

Musahabe - deneme

Ahmet, “Yerliler ve Memurlar”, nr. 11, s. 19 – 20.

Ali Arif, “Maksada Doğru”, nr. 7 – 8, s. 10 – 11.

Cevit Terim, “Deniz Kenarında”, nr. 16, s. 18.

Fahri, “Aksu”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 3 – 7.

İmzasız, “Birinci Cildin Muhasebesi”, nr. 12, s. 3 – 5.

İmzasız, “Evimizin Çalışmaları”, nr. 17, s. 22 – 25.

İmzasız, “Gaziye Giden Yol”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 9 – 10.

İmzasız, “Halkevimizin Bir Aylık Görünüşü”, nr. 18, s. 36.

R. Fikret, “Bir Mektuptan”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 32 – 33.

R. N. , “Görmek ve Bilmek”, nr. 1, s. 2 – 3.

R. N. , “İnanmak”, nr. 2, s. 1 – 3.

S. A. “Halkevimizin Bir Aylık Görünüşü”, nr. 19, s. 31 – 32 / nr. 20, s. 28 – 30 / nr. 21, s. 26 – 32.

Saffet Tunay, “Halkevleri Yıldönümü”, nr. 18, s. 1 – 3.

Salih Cemal, “Yaşamak Aşkı”, nr. 7 – 8, s. 3 – 4.

Salim Süha Göksan, “Aksu Tekrar Çıkıyor”, nr. 17, s. 1 – 2.

Şahabeddin Uzunkaya, “Sokak”, nr. 17, s. 20 – 21.

Ziya, “Hasretler Serisi”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 47.

Anı - Hatıra

İmzasız, “Demir ve Kırmızıbiber”, nr. 9, s. 24.

Nuri Ahmet, “Seni Ondan Dinledim”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 23 – 25.

Necati “Bir Hatıra”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 37 – 38.

Güzel Sözler

Ahmet (Şebinkarahisar - Muallim), “Vecizeler”, nr. 12, s. 26.

İmzasız, “Ata Sözleri”, nr. 11, s. 34.

İmzasız, “Öz Sözler”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 53 – 54.

Rifat Necdet, “Söz Kıyıları”, nr. 1, s. 10 – 11.

Rifat Necdet, “Söz Kıyıları”, nr. 2, s. 26.

Güldürü Fıkraları - Bilmeceler

İmzasız, “Fıkralar”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 49 – 50.

İmzasız, “Folklor - Bilmeceler”, nr. 12, s. 28.

Maniler

Anonim, “Mani” (187 adet), nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 63 – 66 / nr. 7 – 8, s. 31 – 34 / nr. 12, s. 20 – 32.

Sadi Sunam, “Maniler”, nr. 14, s. 25.

Masal

İmzasız, “Esa Musa ve Karaca Oğlan”, nr. 7 – 8, s. 30 – 31.

Tiyatro

Shakespeare, “Julyet ile Romeo” (Nazma Çev. Saffet Tunay), nr. 20, s. 31 – 32.

Köy ve Köyler

A. C. “Halkevimizin Köy Seyahatleri – 1 – Yavuzkema Nahiyesi”, nr. 1, s. 26 – 29.

A. İşsever, “Bir Köy Tetkiki – Şebinkarahisar Kazası Anık Köyü”, nr. 12, s. 20 – 25.

- A. Süreyya İşgör, “Lapa Köyü”, nr. 15, s. 20 – 22 / nr. 16, s. 19 – 24.
- A. Süreyya, “Bir Köy Tedkiki – Alucra Kazası Gicora Köyü”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 29 – 32 / nr. 7 – 8, s. 26 – 28.
- Ali Arif, “Giresun Köylüleri”, nr. 12, s. 10 – 11.
- İbrahim Erenel, “Köy Tetkikleri – Bulancak Kazasının Şeyhmusa Köyü”, nr. 21, s. 3 – 7 / 32.
- İmzasız, “Bulancaktaki Tarihî Eserler”, nr. 14, s. 35 – 37.
- Rahmi K. Ögütçü, “Köy İhtisasları - Düzköy”, nr. 20, s. 10 – 12.
- Rahmi Korkut Ögütçü, “Köylü ve Köylerimiz”, nr. 11, s. 10 – 13.
- Reyhan, “Köy Tedkikleri - Akyoma”, nr. 9, s. 17 – 22.
- Şinasi Türel, “Köylü – Köy – ve - Köycü”, nr. 21, s. 15 – 16.

Folklor

- A. Necati Ulgen, “Budun Bilgileri – Giresunda Dügün”, nr. 18, s. 33 - 35.
- Çilesizoğlu, “Eski Dügünler”, nr. 9, s. 13 – 17.
- Osman Turgut Pamirli, “Folklor”, nr. 19, s. 9 – 11 / nr. 20, s. 6 – 8 / nr. 21, s. 9 – 11.

Şehir yaşamı

- Aksu, “Kulüpler”, nr. 9, s. 3 - 4.
- Ali Arif, “Kahveler – Halkevleri”, nr. 10, s. 16 – 17.
- D. Köymen, “Açık Havada Gösteri” nr. 16, s. 33 – 34.
- İmzasız, “Giresun’da Heykel”, nr. 7 – 8, s. 7 – 8.
- İmzasız, “Kütüphane”, nr. 10, s. 34.
- İsmail Nezih Onuk (Dr.), “Bugünkü İçtimâî Muavenetin Temeli”, nr. 14, s. 23 – 24.
- Nuri Ahmet, “Belediye İntihabı”, nr. 11, s. 23 – 24.
- Yusuf Ziya, “Fındık Müzesi”, nr. 7 – 8, s. 13 – 14.

Siyaset - İdeoloji

- Ali Arif, “29 Teşrinievvelde Cumhuriyete Selam I” nr. 11, s. 14 – 15.
- Behcet Kemal Çağlar, “1 Nisan 1921’in Eşiğinde”, nr. 20, s. 3 – 4.
- Hakkı Münir Durukan (Dr.), “Kafa ve Gönül”, nr. 14, s. 17 – 18.
- İ. Hakkı, “Halkevleri ve Kan”, nr. 7 – 8, s. 20 – 21.
- İmzasız, “B. Ş. Kaynının Davamızı Teşrih Eden Nutku”, nr. 14, s. 3 – 10.
- İmzasız, “Halkevi Çalışmaları”, nr. 12, s. 33 – 34.
- İmzasız, “Halkevleri Bayramı Kutlama Töreninde Müfettiş Salim Süha Gök-ün Törene Başlangıç Söylevi”, nr. 14, s. 19 – 21.

İsmail Nezihi Onuk, “Türk Çocuğu Senin İçin Yaşıyoruz”, nr. 15, s. 6 – 8.

Necati (C. M. U.), “Cümhuriyet Çocukları”, nr. 11, s. 8.

O. Selçuk, “Bayramlar Bayramı”, nr. 11, s. 3 – 4.

Sadi Sunam, “19 Mayıs 1919”, nr. 16, s. 3 – 6.

Sadi Sunam, “23 Nisan”, nr. 15, s. 3 – 4.

Sadi Sunam, “Altı Ok”, nr. 14, s. 11 – 15.

Saffet Tunay, “19 Mayıs ve Genç İrade”, nr. 21, s. 1 – 2.

Salih Cemal, “Halkçılık Köycülük” nr. 1, s. 4 – 5.

Salim Süha Göksan, “Nisan ve Mucizeleri”, nr. 20, s. 1 – 2.

Polemik

İmzasız, “Şehir ve Köy”, nr. 9, s. 31.

İmzasız, “Mütecavizlere Cevap Veriyorum”, nr. 9, s. 32.

Türk Dili ve Edebiyatı

İmzasız, “Cenab’a Ait Hatıralar – Yahya Kemal Şair Değildir”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 61 – 63.

R. F. “Edebiyatta Dert”, nr. 10, s. 14 – 15.

A. S. , “Giresun Şairleri”, nr. 10, s. 18.

Nebil Fazıl, “Gece ve Işıklar”, nr. 10, s. 29 – 31.

İmzasız, “Bir Haykırış”, nr. 12, s. 17 – 19.

İmzasız, “Seçilmiş Yazılar – Deniz Türküsü” (Yahya Kemal’in şiiri ve inceleme), nr. 17, s. 19 – 20.

Baki Cinemre, “Eskileri Tedkik – Divan Bahçelerinde”, nr. 19, s. 12 – 15.

M. Fevzi, “Eski ve Yeni Edebiyat Hakkında”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 27 – 28.

Musa Oğlu Ahmet , “Bi Yudum Daha”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 39 – 41.

Musa Oğlu Ahmet , “Şiir ve Kundura”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 42 – 43.

O. Selçuk, “Dil Savaşı”, nr. 10, s. 3 – 5.

S. Behzad, “Şiir Hakkında Telakkiler”, nr. 19, s. 4 – 7.

S. Tunay, “Lisan Bahisleri – Pâye Sıfatlarımız”, nr. 17, s. 8 – 9.

Sadi Sunam, “Abdülhak Hâmit Tarhan”, nr. 16, s. 7 – 10.

Saffet Tunay, “Edebi Kısırlığımız”, nr. 18, s. 10 – 14.

Semahat, “Edebi Tenkit - Vazolar”, nr. 9, s. 7 – 11.

Rifat Necdet, “İnkılap Edebiyatı”, nr. 2, s. 9 – 11.

Salim Süha Gök, “Madızlı Âşık Osman”, nr. 16, s. 11 – 15.

Estetik – Sanat – Dünya Edebiyatı

İmzasız, “Şiir ve Şair”, nr. 11, s. 18 – 19.

İmzasız, “Gandi ve Tagor”, nr. 11, s. 24 – 26.

Selâh Durukan, “Eserin Karşısında San’atkâr”, nr. 14, s. 32.

Sadi Sunam, “Tenkid - Kozanoğlu”, nr. 15, s. 23 – 26.

Nuriahmed Çimşid(Yeşilgireson Gazetesi Sahibi), “Giresonda Yirmi Yıllık Basın Hayatı”, nr. 18, s. 32 – 33 / nr. 19, s. 30 – 31 / nr. 21, s. 25.

Saffet Tunay, “Ayın Bahisleri – Arseverlik - Utansavarlık”, nr. 19, s. 16 – 18.

İmzasız, “San’atkârı Koruma”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 7 – 8.

Dr. İ. R, “Güzel San’atler Duygusu”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 10 – 12.

O. Selçuk, “Türkler ve Sanat Hayatı”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 16 – 17.

Fikret Refik, “Ucuz İş”, nr. 12, s. 7 – 9.

Hukuk

Fehim Ziya, “Suçta Mesuliyet”, nr. 2, s. 12 – 13.

Fehim Ziya, “Şahitlerin Ruhî Halleri Hakkında Tedkikat”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 18 – 20.

İmzasız (Başvekâlet Neşriyat Müdürlüğü), “Teşkilâtı Esasiye Kanununun Bazı Medlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun”, nr. 14, s. 30 – 31.

İmzasız, “Kamutayda Tarihi Bir Celse – Anayasamıza Geçen İnkılâp Prensipleri”, nr. 14, s. 38 – 44 / nr. 15, s. 29 – 34 / nr. 16, s. 25 – 27.

Necati (C. M. U. Muavini), “Asrımızda Hukuku Medeniyenin Umumî Temayülleri”, nr. 12, s. 5 – 7.

Necati, “Af”, nr. 2, s. 22 – 23.

Necati, “Ceza Kanununda Meşru Müdafâ”, nr. 1, s. 12 – 13.

Zeki Rıza, “Hukuki İnkılâbımız ve Türk Kanunu Medenisinde Aile Hukuku ve Kadının Mevkii”, nr. 2 ,s. 16 – 21.

Ekonomi

Abdurrahman Sezgin, “Giresun’un Fındık Ticareti Merkezi Olarak Ehemmiyeti”, nr. 18, s. 8 – 9.

Avcoğlu, “Demokrasi ve İktisadiyat”, nr. 1, s. 16 – 19.

Bernard Lavergne, “Müstehlik Fikri Bakımından İçtimaî İlimlerin ve İktisâdî Nizamın Yenilenmesi” (Çev. Akil Koyuncu), nr. 18, s. 16 – 22 / nr. 19, s. 20 – 23 / nr. 20, s. 13 – 15 / nr. 21, s. 16 – 18.

Cemil Sadık, “Bizde Madencilik Nasıl İnkişaf Edebilir”, nr. 2, s. 27 – 28.

- D. K. , “Ulusal Ekonomi ve Artırma ve Halkın 75 Milyonu”, nr. 16, s. 29 – 30.
- Ekrem Celal, “Milli İktisadın Kurtuluşuna Doğru”, nr. 10, s. 19 – 26.
- Fehim Ziya, “İktisadın Ahlak ve Hukukla Münasebeti”, nr. 7 – 8, s. 8 – 9.
- H. Mahir Durukan (Dr.), “Ekonomi Bahisleri – Fındık Siyasetimizin Esasları Nelerdir”, nr. 17, s. 2 – 4.
- İmzasız, “Giresuna Yeni Bir Kooperatif Lazım”, nr. 9, s. 33 – 34.
- Kemal Peker, “Bizde Fındık”, nr. 20, s. 16 – 18 / nr. 21, s. 19 – 20.
- Necati, “İş Bölümü”, nr. 9, s. 4 – 7.
- Süleyman, “Fındık Kırıcılığı”, nr. 11, s. 21 – 22.
- Yusuf Ziya, “Giresuna Başka Bir Mahsul Daha Lazım”, , nr. 10, s. 12 – 13.
- Yusuf Ziya, “Sun’î Siz”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 33 – 34.

Bilim – Teknik - Ziraat

- H. Turan, “Dünyamız Nasıl Kuruldu?”, nr. 10, s. 27 – 28.
- H. Turan, “Güneş Nedir?”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 33 – 37.
- H. Turan, “Hayatın Sonu ve Ahret”, nr. 7 – 8, s. 22 – 24.
- Nuri Ali Özkaya, “Hava Taarruzları ve Pasif Korunma İşlerinde Pratik Bilgiler”, nr. 18, s. 5 – 6.
- Orman Mühendisi Muhtar, “Ağaç ve Hayat”, nr. 7 – 8, s. 5 – 6.
- Rasim Ekmen (Ziraat Teknikeri), “Herkes Çiçek Yetiştirmelidir.”, nr. 20, s. 4 – 5 / nr. 21, s. 11 – 13.
- Şinasi Türel (Konuşan), “Halkevi Konferansları – Yer Sarsıntısı ve Sebepleri”, nr. 17, s. 26 – 27 / nr. 18, s. 23 – 24.
- Şinasi Türel, “Münakalenin Ziraat Üzerine Tesirleri”, nr. 17, s. 11 – 13.

Eğitim – Kadın - Psikoloji

- A. Süreyya, “Cumhuriyet Maarifinde: Yatılı Köy Mektepleri”, nr. 2, s. 24 – 25.
- Dr. Ali Naci, “Huy - İtiyat”, nr. 7 – 8, s. 15 – 16.
- Dr. Nazif, “Bü Günkü Hayat Mücadelesinde Kadın”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 13 – 15.
- Etem Emin, “Kaybedilmiş Çocuk”, nr. 3 – 4 – 5 – 6, s. 20 – 23.
- Kadri, “İnsan Nedir?”, , nr. 10, s. 8 – 10.

Spor - Sağlık

- Bahtiyar Hüsnü Ergin (Diş Hekimi), “Ağız ve Çene Kanseri Korunma Çareleri”, nr. 14, s. 26 – 27.
- Bahtiyar Hüsnü Ergin, “Cerahatlı Diş Eti Hastalıkları - Piyore”, nr. 15, s. 11 – 12.

İmzasız, “Kayak Sporı”, nr. 10, s. 32 – 33.

İmzasız, “Yaş Yiygiler”, nr. 12, s. 16 – 17.

Salim Süha Göksan, “Spor ve Sporculara Dair”, nr. 19, s. 1- 3.

Ş. Turgut, “Giresun Sporunun Geçmiş Zamanlarına Bir Bakış”, nr. 19, s. 28 – 30 / nr. 20, s. 21 – 27 / nr. 21, s. 22 – 24.

Turan, “Vitamin”, nr. 11, s. 16 – 17.

Sonuç olarak, Aksu dergisi, Cumhuriyetin ilanından sonra Halkevlerinin resmi ideolojiyi başkentten uzak yerlere kadar duyurma girişimlerinin bir sonucu olarak Giresun’da bir faaliyet olarak çıkmıştır. Dergi, bir kurum etkinliği olduğu için, kurumun gücü doğrultusunda zaman zaman düzensiz aralıklarla yayın hayatını sürdürmüştür. Dergide, tek parti döneminin bir özelliği olarak CHP’nin yayın organı görünümü vardır. Genellikle yerel olmak üzere pek çok gayretli yazar, şair, düşünür, halka yararlı olmak, devrimleri benimsetmek ve İsmet Paşa’yı daha çok sevdirmek için çaba sarf etmiştir.

Giresun’un önemli kültürel birikimlerinden olan Aksu dergisinin yeniden yayınlanması, önemli bir hizmettir. Bu yayın dolayısıyla günümüz araştırmacı ve meraklıları, geçmişteki Giresun yaşamını, kültür, sanat ve edebiyatını anladığı gibi söz konusu dönemin baskın siyasî görüşünü de öğrenebilmektedir. Eksikliklerinin belirtilerek giderilmesine çalışılmasıyla birlikte buna benzer yayınların özendirilmesi, geçmiş dönem Giresun’da yaşam, edebiyat, sanat ve siyasetin anlaşılmasına yarar sağlayacaktır. Bu bağlamda Arap alfabesiyle yazılmış ve Giresun’un daha eski geçmişine ışık tutan İzler ve Işık dergileri’nin günümüz alfabesine aktararak yayınlanması, konunun tamamlayıcılığı açısından kayda değer olacaktır.

Aşağıdaki çizelgede Aksu dergisinin yeniden yayınlanan 1 – 21. sayılarının kimlik bilgileri verilmiştir.¹⁰

¹⁰ Derginin bu günkü yayınında 13. sayı bulunmamaktadır. Giresun’un en eski basın kuruluşlarından olan ve Giresun basını ile ilgili önemli bir arşive sahip olan Yeşilgiresun Gazetesi Matbaası’ndaki nüshada da söz konusu sayı bulunmamaktadır. Derginin 12. sayısının 1 Aralık 1934; 14. sayısının Mart 1937’de yayınlandığı düşünülürse, aradan uzun bir zaman geçtiğinden hareketle 13. sayının çıkmamış olabileceği gibi ciltlenme sürecinde kayıp olma ihtimali de vardır. Bunun yanında çizelgede de görüldüğü gibi 11. sayının 32 – 33 ve 21. sayının 30 – 31. sayıları eksiktir. Oysa bu sayfalar, Aksu’nun asıl nüshalarında bulunmaktadır.

Derginin 1 – 21 Sayılarının Kimlik Bilgileri

Sayı	Tarih	Sayfa	Matbaa	Yazı İşleri Müdürü	Foto-resim	Fiyat	Açıklama
1.	Eylül 1933	32	Giresun Işık Mat.	Alâettin	M. Kemal Atatürk'ün poster resmi var.	-	-
2.	1. Teşrin (Ekim)1933	32	//	//	-	-	-
3 - 4 - 5- 6-	Mart 1934	66	//	Refik Fikret	-	15 Kr.	-
7 - 8	Mayıs 1934	34	//	//	-	10Kr.	-
9	Haziran 1934	34	//	//	-	//	-
10	1. Teşrin (Ekim) 1934	34	//	//	-	//	-
11	2. Teşrin (Kasım) 1934	34	//	//	-	//	s. 32 – 33 eksik.
12	1. Kanun (Aralık) 1934	//	//	//	-	//	-
13	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK
14	Mart 1937	44	Akgün Basımevi	Doğan Köymen	-	10Kr.	Uzun süre sonra yeniden yayına başlamıştır.
15	Nisan 1937	34	//	//	-	//	Düzeltilme cetveli var.
16	Mayıs 1937	34	//	//	Halkevi etkinlik fotoğrafı	//	-
17	1 Şubat 1940	34	Işık Matbaası	-	İsmet İnönü'nün poster, İ. İnönü'nün Giresun'a gelişinin fotoğrafı, 3 adet Giresun manzarası	//	3 yıl aradan sonra çıkmıştır.
18	1 Mart 1940	36	Işık Mat.	-	M. Kemal ve İsmet Paşa'nın birlikte fotoğrafı, 2 adet Giresun manzarası, Bir tablo, limandan bir görünüm.	//	Düzeltilme sayfası var.
19	1 Nisan 1940	33.	//	Salim Süha Göksan	Tirebolu'dan bir görünüm	10Kr.	-
20	Mayıs 1940	32	//	//	1 adet Rize'den görünüm, 3 adet tiyatro sahnesi fotoğrafı, Eşref Dizdar'ın 1 fotoğrafı	-	-
21	Haziran 1940	32	-	//	1 adet asker resmi	-	s. 30 – 31 eksik.

Kaynakça

Aksu Dergisi (Cilt I), Giresun Halkevi, Hermes Ofset, Ankara 2010.

Çeçen, Anıl, Halkevleri, Gündoğan Yay. Ank. 1990.

Gürsoy, Ahmet, “Giresun’da Halkevleri’nin Kuruluşu”, Yeşilgiresun Gazetesine Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun (Sempozyum Bildirileri), Giresun 2003, s. 300.

Şengül, Abdullah, “Halkevleri Bünyesinde Giresun’da Yayınlanan Aksu Dergisi”, Milli Folklor, Sayı: 37, Bahar 1998, s. 21 – 25.

Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi

Yazım Kuralları

Yazılar, PC uyumlu Microsoft Office Word 2003 veya sonrası sürümler ile yazılmış olmalıdır. Kelimelerin imlasında Türk Dil Kurumu'nun en son çıkardığı İmla Kılavuzu esas alınmalıdır

I. Başlık

14 yazı büyüklüğünde, kelimelerin ilk harfi büyük, koyu ve ortalanmış biçimde yazılmalı ve konu hakkında bilgi verici olmalıdır.

II. Yazar(lar)ın Adı

Dergide yazar ad(lar)ı yazılırken herhangi bir akademik unvan belirtilmez. Yazar(lar)ın akademik unvanı, çalıştığı kurum ve yazışma adresi dipnot biçiminde sayfanın altına yazılır.

Yazarı tanıtıcı bilgi ilk sayfanın altında verilecek 9 yazı büyüklüğünde olmalıdır (Prof. Dr. M.S. Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü gibi).

Makalenin yazarı; adını, soyadını, görev yaptığı kurumu ve akademik unvanını tam ve açık olarak belirtmeli kendisi ile doğrudan iletişim kurulabilecek telefon numarası, açık adresi ve elektronik posta adresini vermelidir.

III. Özet

Özet İngilizce ve Türkçe olmak üzere her iki dilde "Özet" ve "Abstract" başlığı altında yazılmalıdır. 10 yazı büyüklüğünde, tek satır aralığında, her iki yana yaslı ve 200 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler "Anahtar Sözcükler" ve "Key Words" başlığı altında 3 ile 5 kelime arasında bulunmalıdır. Türkçe özetten sonra Türkçe "Anahtar Sözcükler", İngilizce özetten sonra İngilizce "Key Words" kısmı yer almalıdır.

IV. Bölüm Başlıkları:

12 yazı büyüklüğünde, kelimelerin ilk harfi büyük, koyu ve ortalanmış biçimde yazılmalı ve numara verilmeden birbirini izleyecek şekilde sıralanmalıdır.

V. Alt Bölüm Başlıkları:

11 yazı büyüklüğünde, kelimelerin ilk harfi büyük, koyu ve ortalanmış biçimde yazılmalıdır.

VI. Metin

Ana metin;

- A4 kağıt boyutuna 3 cm kenar boşlukları ile,
- 11 yazı büyüklüğünde Times New Roman yazı tipi ile,
- 1,5 satır aralığı ile,
- Her iki yana yaslı olacak şekilde,
- 6000 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.

VII. Kaynaklar:

Kaynaklar kısmı APA (American Psychological Association, 2001: 5. baskı) kurallarına uygun olacak şekilde yazılmalıdır. APA ilgili daha fazla bilgiye ulaşmak için aşağıdaki web adreslerinden yararlanılabilir.

<http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>

http://www.english.uiuc.edu/cws/wworkshop/writer_resources/citation_styles/apa/apa.htm

Yazı Metninde Kaynak Gösterme

Cümlede yazarların isimleri kaynak olarak belirtilmişse yazarların soy isimlerinin yanında parantez içinde kaynağın basım tarihi yazılır.

Örnek: Özçağlar (2008,).....

Yazarlar cümle içinde kaynak olarak gösterilmemiş ise cümle bitiminde parantez içinde yazar soy isimleri ve tarih birlikte yer alır.

Örnek:(Özçağlar, 2006).

Eğer birden fazla kaynak varsa kaynaklar “;” işareti ile ayrılır ve alfabetik sıraya göre ilk yazarın soy isim baş harfine göre yazılır.

Örnek; (Akçay, 2002; Bozkurt ve Koray, 1992; Kılıçoğlu ve Altun, 2002).

Kaynakta ikiden fazla (5 yazara kadar) yazar varsa ilk defa referans verirken bütün yazarlar soy isimleri ile sıraladıktan sonra daha sonraki referanslarda ilk yazarın soy isimi ile birlikte Türkçe makaleler de “ve diğer.” şeklinde kullanılır.

Örnek: (Başaran, Yılmaz, Ertegün ve Öztürk, 1985). Başaran ve diğer. (1985) göstermiştir ki...

Eğer kaynak, altı ya da daha fazla yazar içeriyorsa her zaman ilk yazarla birlikte Türkçe makaleler de “ve diğer.” şeklinde kullanılır.

Bir kaynaktan yararlanırken o kaynak başka bir kaynaktan yararlanmış ise;

Örnek: Ana kaynak "Doğan" olsun ve siz o kaynaktan yararlanmadınız bu kaynağı ("Demir") çalışmasından yararlandınız, bu durumda aşağıdaki gibi referans yazılmalı: Doğan (aktaran Demir, 2001).....

VIII. Alıntılar

I. Direkt alıntılarda her zaman yazar, tarih ve sayfa numaraları referansta belirtilmelidir. Alıntı 40 kelimedenden az ise cümle çift tırnak içinde belirtilmez,

Örnek 1. “.....”(Güneş, 2006, s. 2).

Örnek 2. Başar (2001) öğrenmeyi “.....” (s.46) olarak tanımlamaktadır.

II. Alıntı 40 ya da daha fazla kelimeyi içeriyor ise tırnak içinde değil normal makaledeki yazıdan ayırmak için, block format'ında, her satır soldan itibaren beş boşluk olacak şekilde yazılmalıdır.

IX. Kaynakça

Kitap

Piaget, J. (1929). *The Child's Conception of the World*. London: Routledge and Kegan Paul.

Fidan, N. ve Erden, M. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Meteksan Anonim Şirketi.

Editörlü Kitap

Güneş, T. (2006). *Fen Bilgisi Laboratuvar Deneyleri*. Anı Yayıncılık (Ed.), *Fen Bilgisi Öğretiminde Laboratuvarın Yeri ve Önemi* (s. 3-4). Ankara.

Hakemli Dergideki Makale

Sheridan, J.M. (1968). Children's Awareness of Physical Geography. *The Journal of Geography*, 67, 82-86.

Eraslan, A., ve Aspinwall, L (2007). Quadratic Functions: Students' Graphic and Analytic Representations. *Mathematics Teacher*, 101 (3), 233-237.

Basılmamış Lisansüstü Tezler

Fakir, B. (2007). *Eğitimde Yeni Yönelim*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ERIC Dokümanı

Huld, A., ve Belle, F. (2002). *The Psychology of Mathematical problem solving* (Report No. ABCDE-RR-99-2). East Lansing, MI: National Center for Research on Teacher Learning. (ERIC No. ED123456)

Sempozyum /Konferans, Toplantı ve Proceedings

Barlow, D. H., Chorpita, B. F., ve Turovsky, J. (1996). The modeling perspective on world problems. In R. Jacques (Ed.), *Atlanta Symposium on Activation: Vol. 22. Constructing Meaning for The Concept of Equation* (pp. 333-343). Lincoln: University of Atlanta Press.

Walter, J. K., ve Huston, H. N. (1995). Student understanding of topics in linear algebra. *Proceedings of the National Academy of Physics, USA*, 25, 11111-12222

Web sitesi

<http://www.abcdefg.org> (24.08.2008)

X. Dipnot

Yazılarda dipnot verilmesi gerektiğinde, açıklamalar metin içinde numara verilerek sayfa sonunda belirtilmelidir. Dipnotlar 8 punto, Kaynakça kısmındaki referanslar 9 punto olmalıdır.

XI. Şekiller

Şekil yazısı şeklin altında 10 yazı büyüklüğünde koyu olarak yazılmalıdır. Eğer metnin içinde birden fazla şekil yer alıyorsa numaralı olarak verilmelidir. Şeklin adı belirtildikten sonra, eğer şekil bir başka kaynaktan alınmış ise, alıntı yapılan kaynağa gönderme yapılır.

XII. Tablolar

Tablolar metin içinde, tablo yazısı tablonun üstünde ve numaralandırılarak verilmeli, içeriği tablo numarasının yanında başlık olarak açıklanmalıdır. Tablo başlıklarının sadece ilk harfleri büyük olarak düzenlenmelidir. Tabloların sağına ya da soluna herhangi bir yazı yazılmamalıdır. Tablo başlığı 10 yazı büyüklüğünde olarak, tablo içeriği de 9 veya 10 yazı büyüklüğünde olmalıdır.

Not: APA' nın genel özellikleri bölümünde örnek olması amacıyla verilmiş olan referanslardan bir kısmının gerçek referanslarla ilgisi yoktur. Bu referanslardan bir kısmının bulunması gerçek olmadıklarından dolayı mümkün değildir.